

KÖZÉLETRŐL ÉS KULTÚRÁRÓL SALGÓTARJÁNBAN 2007/2. ÁRA: 400,- Ft

TARJÁNI VÁROS
LAKÓ

Salgótarjában is népszerű az ezüstérmes Kőbányai

A tavalyi elismerés után az idén ismét díjazták a Kőbányai Sört. Magyarország negyedik legnagyobb márkája elnyerte a nemzetközi Monde Selection-ezüst-érmet. Az Európai Unió által elismert brüsszeli Nemzetközi Minősítő Intézet a söripar egyik legrangosabb díját ítéli oda a világ legjobb minőségű söreinek. A Kőbányai sikere azért egyedülálló, **mert arra korábban nem volt példa, hogy egy kedvező árú hazai sör ilyen elismerésben részesüljön.** A talán legismertebb magyar sörmárka nagy utat tett meg: az első ilyen címkéjű ital 1948-ban került le a gyártósorról, 2006-ban pedig már több mint 80 millió alkalommal választották a sörkedvelők ország-szerte, és ennek a fogyasztásnak a 9%-a budapesti és nógrádi régióban valósult meg. A márka salgótarjáni népszerűségét jól mutatja, hogy városunkban a gyártó becslése szerint tavaly több tízezer liter fogyott belőle.



VÁSÁRLÁS AMERICAN EXPRESS MÓDRA

AKÁR 2% PÉNZVISSZATÉRÍTÉSSEL VÁSÁRLÁSAI UTÁN

HA AZ ELSŐK KÖZÖTT VÁSÁROL KÁRTYÁJÁVAL, MOST MEGHÍVJUK EGY 2 SZEMÉLYES BORVACSORÁRA, AZ A38 HAJÓRAI*



Akár 45 napig kamatmentes vásárlás, akár 2% pénzvisszatérítés, akár 2 millió forintos hitelkeret: asszisztencia szolgáltatás, 2200 American Express utazási iroda világszerte, családi utasbiztosítás, THM: 39,39–43,97%

*Az ajánlat az első 250 olyan kártyabirtokosra vonatkozik, aki 20 000 Ft feletti vásárlást bonyolított kártyabirtokos 1 vacsorára jogosult! Előzetes foglalás szükséges! Részletek: www.otpbank.hu/americanexpressgoc



TARTALOM

KÖNYVAJÁNLO

4 KÖRÖS-KÖRÜL A VILÁG

VÁROSKÉP

5 ÉRTÉKEK, VESZTESÉGEK, ESÉLYEK

KÖZÉLET

12 VÁROS ÉS KÁVÉHÁZ

PORTRÉ

15 CÉLRAÁLDOTT ÉLET KÖTÁBLÁI

ROCKLEGENDÁK

18 A SZÉP, A GYÖNYÖRŰ FANYÚL

SAJTÓTÖRTÉNET

21 VOLT EGYSZER EGY KRÓNKA

KÉPZŐMŰVÉSZET

27 FÁK, VIRÁGOK FÉNY

MOZGÁSMŰVÉSZET

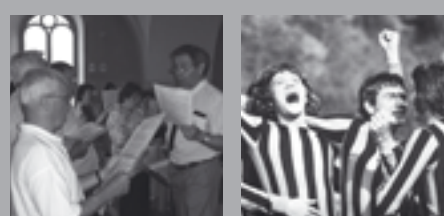
30 LÁTVÁNY, ÉRZELMEK, ÖNKIFEJEZÉS

EGYHÁZZENE

33 AKI SZÉPEN ÉNEKEL, KÉTSZER IMÁDKOZIK

SPORT

35 A CSODÁLATOS BRONZCSAPAT



Közéletéről és kultúráról Salgótarjánban ■ TARJÁNI VÁROSLAKÓ ■ II. évfolyam 2. szám, 2007. június ■ ISSN szám: 1788-3741 ■ Ára: 400 Ft

Lapalapító: Ercsényi Ferenc,
a szerkesztőbizottság elnöke
Főszerkesztő: Vaskor István
Szerkeszti: a szerkesztőbizottság
Szerkesztőbizottsági tagok: Balás Róbert
Kovács Bodor Sándor
Mezei István
T. Pataki László

Tervezőszerkesztő: Kalcsó István
Címlap: Földi Zsolt
Kiadja: EF-Team Bt., Salgótarján
Felelős kiadó: az ügyvezető
Postacím: 3104 Salgótarján, Hősök útja 10/a.
Nyomda munkálatok: Hír-Ász Kft., Balassagyarmat
Felelős vezető: Hajdú József

Lapunk megjelenését a **Szabó Miklós Tudományos Ismeretterjesztő, Kutatási és Oktatási Szabadelvű** támogatta.

Köszönet a lapszám elkészítésében nyújtott segítségéért

dr. Baráthi Ottónak, Buda Lászlónak, dr. Csongrády Bélának, Földi Zsoltnak, G. Lóránt Lujzának, Matits Ferencnek, P. Kerner Editnek, Sándor Andrásnak, Szabó Sándornak és Szabó Gy. Sándornak.

KÖRÖS-KÖRÜL A VILÁG

> T. PATAKI LÁSZLÓ

Mondom a komának a harmadik félóra után, amikor kint zuhog a hirtelen jött, már-már ismeretlen eső, hogy régi tervem, *három lépésből mattot adni*: bebizonyítani, hogy a mi kies megyénk, a történelmi Nógrád és közvetlen palóc rokonai - az egykori *Hont* és az ugyancsak „félbeszakadt” (Isd. Trianon) *Gömör*, bármelyik magyar kultúrpontra-esemény-személyiséggel kapcsolatba hozható! Vagyis ez egy igazi kistáji régió itten, alig három megyényi Felvidék, eredeti méretüket tekintve egyenként sem a legnagyobbak.

– *Akár Szent Istvánral is?* - kérdezi némi felhanggal a társ, aki amúgy meg nógrádiként a székesfehérvári III.

Béla lovagrend tagja, s mint ilyen, egyedüli „fegyveres” a 16! megyét egyesítő fehérvári, szétdobált-összezavart királyi sárokat, koronázó templom-maradványokat felpártoló civil lovagrendben. Az országban jónéhány lovagi rend újította fel (vagy kezdte el) a tevékenységét, jó ez elsősorban a hagyományok újrafeltárása, gyökereink időszzerű ápolása érdekében. Visszafordul a világ, akár hihető, akár nem. A természet is kiegyenlítődésre törekszik. Szárazság után özönvíz. Miért lenne a szellemi természet valami más? Minél erősebben terjed, hatalmasodik el a dudva, minél inkább szorítják bizonyos érdekezérelt erők egyetlen liberális, értékellenesnek is tekinthető szemlélet kosarába a világot - annál előbb megtörténik a csoda. A fordulat. Amikor az értéket kezdi keresni-figyelni mindenki, az értéket elsősorban önmagában és a másokban, közvetlen kis és nagyobb világában. Ezer apró jel van már erre, a dicső Európában és mindenütt máshol is, talán csak a Nagy Szabad Ország kivétel még, ahol megelégednek a Szabadsággal (hogy mást ne mondjak egyelőre most még).

Hát persze, Szent Istvánt is ide vonhatjuk, ha maga a Nagy Hóman, vagy akár a legvaskosabb történelemkönyv sem méltatja figyelemre: *Vajkból Istvánnak* keresztelt fejedelem (még nem király) *Koppány* leverésével jutott el arra a pontra, amikor bizonyos, a mi tájunkon letelepedő és itt birtokot szerző *Hunt* (Hont) és *Pázmány* keresztény lovagok István lovaggá ütését végigkísérték. Ma úgy mondanánk: ők patronálták ebben, s bizony a mi vidékünkön éltek. *Hont vármegye éppen hogy egyikük nevét őrzi máig*, maga a lovaggá ütés e két ifjú kíséretében valahol a *Garam* (Hron) mellett esett-eshetett meg. Nem tartották fontosnak még a régiek sem ezt a „kis” részletet, de ugyan miért ne fedezhetnénk fel még alaposabb részletezésével, pontosítással a teljes történetet, miért ne hozhatnánk ily módon is közelebb hozzánk Istvánt, a királyt, aki csak azután lehetett keresztény uralkodó, hogy előbb lovaggá ütötték. Érdekes lehet és fontos mindezek mai képviselője az egyetlen (nógrádi) fehérvári lovag esetében, akit innentől erősen biztatok majd arra: vegye pártfogásba a hozzánk közeli történetet, kutassa fel minden kis részletét és vigye Fehérvárra, a lovagok körébe. Közlelebb kerülünk általa mindenhez, ami fontos lehet a magyarság története, öntudata szempontjából. A legnagyobb királyok ügyét idevonva azonban nem kell megelégednünk semmivel: lehetnek egészen kis ügyek falvaink, városaink történetében, amelyek felfedezése egyre inkább időszzerű, mert valahogy az emberek kezdenek csendben megcsömörölni a sok jobb-baloldali politikától, ugyanígy járnak bigbroderék és társaik. Az ezredéveket egyesítő szellemvilág lappangva tovább él, mindenhol képviselői teremnek a haza történelmének. Ha nem így lenne, már régtől törökké vagy oroszra, esetleg németté váltunk volna, vagyis nem leszünk soha angolok vagy pláne nem amerikaiak.

A „*kisebb világok*” *becsülete jön el* szinte észrevétlen azokkal a kulturális gyülekezetekkel, amelyek még meg sem alakultak, máris a politikai hatalmat gyakorlók ijesztgetésére is alkalmasak(?), de csak a hatalmat gyakorlók részéről, mert ugyan ki törődik a politikával (különösen, ha pártpolitika az illető), ha törődhet azzal, ami körülveszi, de amiről (mert nem volt divat, sőt!) semmit sem tud. Sem ő, sem fia-lánya-unokája. Semmit nem hallgat szívesebben az ember, mint saját hegyeinek, völgyeinek névtörténetét, mert abban benne vannak ősei, harcaik, munkájuk, vérük és verejtékük a megművelt földekre ivódtak. Az idegen érdekeken felhízlalt közönyök és tanításaik sorra elsorvadnak. *Kell még egy-két tíz esztendő és minden a helyére kerül, függetlenül attól, ki mit tart ma erről, ki, mit tud ma hatalmi erőből meghatározni belőle.*

Sorra vehetjük ügyeinket, tájainkat, földrajzi neveinket. Lehet itt még honismereti mozgalom akár mozgalom nélkül is, főként népfrontos ellenőri szerepek nélkül lehet, s van is szinte mindenfelé az



országban, megyében. A magyarhon olyan, hogy pl. „*minden tájra jut egy betyár*” benne, nekünk Sisa Pista adatott, neki is van kutatója tájainkon nem is egy érdemdús személyiség, pedig itt volt az irodalmi (Mikszáth, Krúdy írtak róla) úri betyár, a Krúdy Kálmán, aki nem állt be soha sehova, mint Sisa Pista a legvégén, majd hogyan nem állami pénzen valami „hivatalba”. Megszökött jónéhányszor az úri betyár (Krúdy író egyik rokona), hagyta magát lelövetni valahol Rétság közelében egy pandúr által, ám a sírját ma sem tudjuk, melyik árok rejti Rétságánál, valahol a temetőnél. Megtudjuk majd azt is. Megtudjuk és valahol megtaníttuk, de közben *Kossuthról*, emigrációról, összekötőiről, az Alföldön legyilkolt *Graczáról* és *Záhonyról*, sőt magáról *Madách Imréről* is szót ejthetünk. Ahogy mondtam: három lépésből körös-körül minden összefüggésbe hozható Nógráddal, a kis Honttal, s a kedves Gömörrel.

(A novella a szerző Újtonjáró könyvében olvasható, mely az idei ünnepi könyvhéten jelent meg.)



ÉRTÉKEK, VESZTESÉGEK, ESÉLYEK

> BARÁTHI OTTÓ

Salgótarján elmúlt évtizedekben bekövetkezett gazdasági, társadalmi pozícióvesztésének okai részben ismertek, nem úgy, mint az, hogy miért nem sikerült megállítani a hanyatlás tendenciáját. Az sem feltárt valójában, melyek voltak az elpazarolt értékek, az elkerülhető veszteségek, az elszalasztott esélyek. Ezek felderítése mélyreható vizsgálódást igénylő szakértői, várospolitikai feladat lehet. Ehhez az alábbi írás adaléknak is kevés lenne, nem is ilyen szándékkal, inkább csak – a lap hitvallásához híven – az emlékeztetés, az esélylatolgatás és a szemléletformálás igényével készült.

RÉGI KÉRDÉSEK – ÚJ PROGRAM

Ercsényi Ferenc a VÁROSLAKÓ 2007/1. számának „Remények, értékek, jövő” című cikkében így ír: „Valljuk meg őszintén: ebben a világban nincs jó hírünk. Salgótarjánról ma nem elsősorban a csodálatos környezet, nem a város értékei jutnak bárkinek az eszébe...” Bizony, ez igaz és egyben sajnálatos is. Kérdés, a városról elsőként miért valami régi negatív jelző, vagy éppen a város mai nehéz helyzete jut az emberek eszébe? Miért nem a ma is meglévő értékei kattannak be? Kérdés továbbá: a város értékei miért nem kerültek, kerülnek be jobban a köztudatba, s a latens értékek miért nem kerültek már régen felszínre? Talán ezért is, a város jelenére, jövőjére is befolyással bíró sok kérdés – itt nem is említett, régi és új – még a levegőben van. Úgy tűnik, ezeket a mai városvezetés már – az adekvát válasz igényével is – számon tartja. Olyannyira, hogy időközben megalkotta Salgótarján 2007-2018 közötti időszakra szóló gazdasági programját (a továbbiakban: PROGRAM), amit e sorok írója figyelemreméltónak tart, az alábbiakban hivatkozik rá, merít is belőle, miközben egész írásában csak önkényes kiemelésekre szorítkozik.





VÁROSARC – VÁLTOZÓBAN

A városnak éppúgy arca van, mint lakójának, ami elé időnként tükröt kell tartani, hogy lássa magát benne. Figyelni kell ezt a városarcot, amely árulkodó, vonásai beszédesekek. Salgótarján fizimiskája nyolc és fél évtizeden át formálódott, s hol a fejlődés jeleit mutató, hol a hanyatlást tükröző változások nyomán alakult ki mai arculata. Tény, hogy az 1960-as években dinamikusan fejlődő, még a '70-es években is szépreményű város az utóbbi közel három évtizedben veszített korábbi előkelő pozíciójából. Ennek ellenére ma is a megye igazgatási, kereskedelmi, kulturális és egészségügyi központja. Számos jel mutat azonban arra is, hogy Salgótarján keresi régi jó önmagát és főleg a fenntartható fejlődéshez vezető utat. Korábbi karakterisztikus fizimiskája ugyan változatlanul harmonikusan simul bele az őt körülvevő idilli tájba, ám a város mintha néha maga alatt lenne. Talán csak tavasszal, az összművészeti fesztivál idején derül fel arca igazán, amikor kulturális élete is megélné, s amelynek hangulatát az idén áprilisban megnyílt kávéház is emeli. Mindez utal arra is, ha jól sáfarkodunk a város régi és új értékeivel, a mindig változó városarc tartósan is derűs lehet.



KÖRNYEZET – MINT EREDETI ÉRTÉK

Az érték ritkaságával, egyediségével, pótolhatatlanságával tűnik ki. Mint a fentebb citált „csodálatos környezet”, amely érték, erőforrás. Nem cserélhető, nem helyettesíthető, nem pótolható. Kérdés: így értékeljük-e mi is a városunkat körülölelő természeti kincsünket? Így kezeljük környezetünket, használjuk, hasznosítjuk értékeinket? Korántsem! Nemhogy nem védjük, nem fordítjuk a közösség javára, de hagyjuk lepusztulni, elveszni. Nemcsak originális természeti értékeinkre – erdőre, védett természeti területeinkre – gondolok, hanem azokra is, amelyekbe már évtizedekkel ezelőtt jelentős eszközöket investáltak. Ezek egyfajta „hozzáadott értéként” szolgálták, éltették a lakosságot, s amelyektől aztán a városvezetés valamilyen ok – rosszul felfogott érdek – miatt elfordult. Ilyen érték, lelki erőt adó kiránduló- és kegyhely volt egykor a Kálvária-domb. Hasonló érték és jelentős erőforrás volt a Dolinka is, benne a '70-es évek elején még az ország egyik legszebb fekvésű sportpályájával. Lepusztulásuk a város felbecsülhetetlen vesztesége. Közülük a város PROGRAM-jában csak a Kohász Stadion nevesített megmentésre, így inkább csak remény, mint jó esély van arra, hogy a Dolinka és a Kálvária is befér a



közeljövőben egy „tájrarehabilitációs projektbe”. Ám addig sem lenne szabad őrizetlenül, gazdátlanul, ebek harmincadjára hagyni e jelentős értékeinket.

NÉPESSÉGFOGYÁS – NEM A VÁROS SAJÁTJA

Egy település legnagyobb értéke lakónépessége, mégha ez időnként mifelénk feledésbe is merült. Salgótarján lakossága – az országos tendenciákkal összhangban – évtizedek óta folyamatosan csökken. 1990. évben a város népessége még 47,5 ezer fő volt. Ám az elveszületéseket meghaladó halálozás, a vándorlási veszteség, nemkülönben Somoskőjfalu 2540 fős lakosságának leválásával Salgótarján népességét napjainkban – pontos statisztika hiányában - magam kerek 40 ezer főre taksálom. A két utóbbi tényező különösen érzékeny veszteség, amit értékelni érdemes, miközben a vándorlási veszteség miatt nem kell vészharangot kongatni. Ugyanis a 2004. évi adatok szerint az ezer lakosra jutó elvándorlások számát tekintve Salgótarján tíz megyei jogú városnál kedvezőbb mutatóval rendelkezett, 2001 és 2005 között pedig az utóbbi évben volt a legkisebb mutatója! Nem azt kell szajkózni, hogy „elmegy innen, aki csak tud”, mert ez súlyos, szemléleti hiba. Munkahelyeket, lakást, élhető várost kell teremteni! A PROGRAM „Az elvándorlás megakadályozásának programja” című fejezete hozzájárulhat a népesség-megtartó-képesség javításához. Ha az esélyt így megadtuk, akkor jöhet a szlogen: „Itt van az otthonunk, itt van a jövőnk!”

REÁLGAZDASÁG – DIFFERENCIÁLT

A város korszerűtlen termékszerkezetű, magas termelési költségű nagyüzemei a '80-as évektől sorra veszítették el piacaikat, több közülük veszteségessé vált. A '90-es évek eleji gazdasági átalakulás csak tetézte a bajokat. Ennek ellenére Nógrád megye ipari nettó árbevételének egyharmadát Salgótarján adta az elmúlt években is. Teljesítménye 1990-1995 között jelentős mértékben visszaesett, majd a feldolgozóiparban tíz éven keresztül emelkedett. 2005-től a termelés ismét megtorpant, s csak az elmúlt évtől nő – mérsékelten. A város iparát ma is leginkább a gépipar gerjeszti, és az export élteti. Ám nagyon

kevés új munkahely létesül, miközben létszámleépítésekről, megszűnő cégekről is tudni lehet. Az üzemek többsége tervezett termelésnövekedését termelékenységével kívánja fedezni, így kevés az esélye annak, hogy munkahelyek bővítésével hozzájáruljon a munkanélküliség érzékelhető csökkentéséhez. Mindezekkel együtt is evidencia, hogy a gazdaság húzóágazata továbbra is az ipar kell legyen, azzal a három irányú megújulással, amely a PROGRAM-ban megfogalmaztak.

Salgótarján – funkcióiból is következően – a megye legjelentősebb kereskedelmi centruma. Áruház-, üzlet- és bolthálózat nemcsak a város, hanem a környező települések ellátását is biztosítja. Az áruházláncok – CBA, Match, Penny, Plusz, Profi, Spar és Tesco – betelepült egységei gazdag kínálatukkal, kedvező áráikkal jó ellátást biztosítanak. Eközben a város kiskereskedői egyre nehezebb helyzetbe kerülnek. Erre utal, hogy amíg a kiskereskedelmi üzletek száma 2001-ben 860 volt, addig 2005-ben már csak 838, utóbb már 8 %-kal kevesebb. Figyelmeztető az élelmiszer-jellegű üzletek és áruházak – amelyek döntően kisvállalkozók tulajdonában vannak – 8,7 %-os csökkenése. Ezért indokolt utóbbiak PROGRAM-ban is olvasható módon történő támogatása, miként a városképet is javító kereskedelmi- és szórakoztatóközpont kiépítése is.

Salgótarján idegenforgalma – a kies környezet, az ismert rendezvénykínálat ellenére – leszálló





ágba került. A vendéglátóhelyek száma 2001-ben 293 volt, 2005-ben már csak 271, utóbb közel 8 %-kal kevesebb. A kereskedelmi szálláshelyek (főruhelyek) száma 2005-ben 1883, a vizsgált időszakban 143-mal, 8 %-kal csökkent. Nagy veszteség volt a Karancs Szálló eladása, hiba a szállodai üzemeltetéstől való eltekintés. Az elmúlt öt évben a vendégek száma közel 2200 fővel, mintegy 10 %-kal csökkent, ezen belül a külföldieké közel 33 %-kal. (!) A vendégéjszakák száma 37 %-kal (!) zuhant vissza. Hogy ez milyen bevételkiesést okozott a városnak? Érdemes lenne kiszámolni. Ha a veszteség összegével azonos nagyságú ráfordítást eszközölt volna a városvezetés minőségi szálláshelyek létesítésére, marketingre, nem itt tartana az idegenforgalom, amelyet már egykor deklarál-

tan „húzóágazattá” kívánt fejleszteni. Vajon hogyan képzelte? A PROGRAM jövőbe mutató elképzelései tetszetősek, miközben nyilvánvaló, hogy mondjuk a konferenciaturizmus megteremtésének minimumfeltétele a szükséges infrastruktúra megteremtése.

VÁLLALKOZÁSOK – SOK A KÉNYSZERSZÜLÖTT

Egykor jelentős értékeit, nagyüzemeit – a város nem tudta megmenteni, a '90-es évek elején az országon végigvonuló nagy befektetési hullámmal pedig nem tudta meglovagolni. A tömeges munkahelymegszűnések kényszervállalkozásokat szültek, amelyek száma gyors ütemben nőtt. 2004. év végén Salgótarjánban már 3667 vállalkozás működött, 23,5 %-kal több mint 1996-ban. Tíz megyei jogú város dinamikája volt alacsonyabb, mint Salgótarjáné. Az egyéni és társas vállalkozások részaránya 2004-ben 62,5, illetve 37,5 % volt, előbbiek aránya magasabb, utóbbiaké alacsonyabb a megyei jogú városok átlagánál. Az 1000 lakosra jutó vállalkozások száma – az úgynevezett vállalkozássűrűségi mutató – Salgótarjánban 85, míg Miskolc mutatója 92, Egeré 123. A vállalkozások betelepülésében a vártnál kisebb szerepe volt



a vállalkozási övezetnek, és az 1998-ban átadott ipari parknak is. Utóbbi a nagyobb befektetők számára már nem is igazán fogadóképes. A külföldi tőke számára Salgótarján nem vonzó. Remélhetően esélyük lehet vállalkozásainknak a PROGRAM-ban foglalt módon az adottságainkhoz jobban igazodó, korszerűbb gazdaság szerkezet kialakításában, új iparágak honosításában, az üzleti környezet javításában és a vállalkozás-támogatás elképzelt rendszerében.

HUMÁNSZFÉRA – FOGYÓKÚRÁN

Salgótarján oktatási, kulturális és egészségügyi ellátórendszerének fejlesztése az 1960-as évek közepétől lódult meg. A humán szolgáltatások fajlagos mutatói javultak, közülük nagyon sok az országos átlagot is meghaladta. Ez a rangos intézményhálózat az elmúlt másfél évtizedben az önkormányzat kényszerű döntései során jelentősen átalakult, ahogy az a PROGRAM-ban is megjelenni.

Salgótarjánban 1998/99-ben felszámolták a bölcsődei hálózatot. Az ellátást a város családi napközi keretei között oldja meg. Indokolt lehet – az igények felmérése után – önálló önkormányzati bölcsőde újraindítása – olvasható a PROGRAM-ban. A város óvodai férőhelyei 2001 és 2005 között 11,2 %-kal csökkentek, míg az óvodás gyermekek száma csak 8 %-kal. Óvodásaink sűrűsödtek, kérdés, gyarapodtak-e? Ugyanebben az időszakban 4 általános iskolai osztályterem szűnt meg, a tanulók száma 352-vel, közel 8 %-kal, a pedagógusoké 49 fővel, közel 12 %-kal csökkent. Kismértékben nőtt – magasabb az országos átlagnál is – az egy pedagógusra jutó tanulók száma (11,0). Az egy osztályteremre jutó tanulók száma (28,6) jóval (7,7 fővel) magasabb az országosnál. A középiskolai osztályteremek száma 17-tel, a tanulók létszáma mindössze 39-cel, a pedagógusoké 11-gyel csökkent. Az egy pedagógusra jutó tanulók száma minimálisan nőtt, az osztályteremre jutó tanulók száma azonban jelentősen 29-ről 33-ra emelkedett, az országos átlagot is jóval meghaladja.

Ami szerintem bizonyos: az oktatási ágazat racionalizálására hozott, a szülők egy érintett részének ellenérzését is kiváltó – itt nem tárgyalt – intézményi fúziók és integrációk hozhattak valamit az önkormányzat konyhájára, de nem használtak az oktató-nevelő munka hatékonyságának és a pedagógusok közérzetének. Úgy tűnik, hogy a szellemi értékek áldoztattak a büdzsé oltárán. Ami pedig a PROGRAM szerint szükséges, az a szakképzés rendszerének gazdaságfejlesztési stratégiákra és munkaerő-piaci prognózisokra alapozott átalakítása. A középfokú szakképzés fejlesztése mellett indokolt a felsőfokú szakképzés fejlesztése műszaki, kereskedelmi és idegenforgalmi szakterületen. Ez támogatandó!

Salgótarján kulturális intézményeinek többségében – csökkenő állami támogatás mellett is – elismerésre méltó tevékenység folyik. Változatos, színvonalas programjaikkal gyakran örvendeztetik meg a kultúra iránt fogékony közönséget. Közülük is kiemelkedik a József Attila Művelődési és Konferencia Központ, amelynek tartalmi tevékenységén belül az ünnepi kultúra eseményei a meghatározóak. Jelentős a befogadó-színház szerepe, gondolzza a Vertich Színpadot, gazdája a Palóc Parnasszus élő, irodalmi újságnak. Múlt évi – kritikákat is joggal kiérdemelt – felújítását követően konferencia-központi szerepet kapott, galériájában befogadta az év tavaszán az Irodalmi Kávéházat. A jelenlegi feltételek elégségesek ugyan a szükségletek kielégítésére, de nem elégségesek ahhoz, hogy legyen Salgótar-

jánnak térségben betöltött rangjához méltó megtartó környezete, amelyhez tartósan kötődnek alkotók, alkotó közösségek, szellemi műhelyek, legyen pezsgő szellemi élet – olvasható a PROGRAM-ban, s hogy ezen változtatni kell. A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a Területi Művelődési Intézmények Nógrád Megyei Könyvtára – szakmai feladatainak ellátásán túl – fontos szerepet tölt be a város közművelődési életében. Ezt jelzik a könyvbemutatók, az író-olvasó találkozók, felolvasóestek, könyvünnepi és egyéb rendezvények. A „Balassi”-ban kapott helyet a Palócföld folyóirat szerkesztősége is.

Az egészség az ember legfőbb értéke, ezért fontos az egészségügyi-szociális ellátórendszer színvonalas működtetése. A humánszféra e nagy értékével itt mégsem foglalkozom részletesebben. Ugyanis a város jól kiépült – az elmúlt években intézményi rekonstrukciókkal is értéknövelt – ellátórendszere most és a közeljövőben éli meg az országos egészségügyi reform vitatott, még be nem látható következményeit. Azt azonban mondhatom: Salgótarján népességének minden főbb demográfiai és egészségügyi adata – az elöregedés, a kezelt betegek és az ápolási napok ütemes növekedése – nagyon megfontoltá kell tegye az fenntartó önkormányzat minden jövőt formáló intézkedését.

MAGAS MUNKANÉLKÜLISÉG – NÖVEKVŐ ELSZEGÉNYEDÉS

A már említett változások következtében az elmúlt jó másfél évtized nagy vesztese Salgótarjánban a munkaképes korú lakosság volt, amelynek egy része kiszorult a munkaerő-piacról. A munkanélküliség az országosnál korábban ütötte fel fejét és súlyosabbnak bizonyult. A munkanélküliek száma 1993-ban kulminált: 4357 fő volt. A munkaerő-piaci helyzet 2002-ig javult, amikor is munkanélküliek száma 2798 főre csökkent. Az önkormányzat közvetett munkahelyteremtést biztosító intézkedéseinek kedvező hatását néhány nagyobb vállalkozás jövőjének rendezetlensége, a termelési-struktúraváltási kényszer és a létszámcsökkentés mérsékelte – így fogalmaz a PROGRAM.

Azt már én teszem hozzá, hogy az utóbbi években újra nőtt a városban az álláskeresők száma, és 2007. áprilisában már 3120 fő volt. Ez a munkavállalási korú népesség 11,0 %-a. A város relatív munkanélküliségi mutatója 1.69-szorosa az országos adatnak! A megye városai közül csak Bátorfőnyeregyháza mutatója magasabb (2.00). A másik két régióbeli megye székhelyvárosának adata: Miskolc: 1.26, Eger: 0.67. Tény: Salgótarján munkaerőpiaci helyzete drámai. Hogy a hanyatlás tendenciáját a városban nem sikerült megállítani, annak fő oka a tartósan magas munkanélküliség, ami az életkörülményekre, az életminőségre, a lakosság közérzetére is negatív hatással van. Jelentős az érvényesüléshez szükséges tudással nem bírók száma, a szegénység néhány társadalmi csoportban tartóssá vált és nő, miként a polarizáció és szegregáció is. Gyors és kedvező változást – rövid távon – a számos elképzelést tartalmazó PROGRAM sem garantálhat.

AZ EREDETISÉG ÉRTÉK - TARJÁN TARKÁN

Közel nyolc éve született a Tarján Tarkán gondolat-kísérlet (Részletesebben: VÁROSLAKÓ 2007/1., 11-15.o.), melynek lényege, hogy képzőművészeti ötletek és tervek megvalósításával látványosan változzon a város arculata. Az ötletgazdák a megvalósításhoz igénybe kívánják venni a nyilvánosság erejét, kéri a közösség egyetértését és támogatását. S hogy mi indokolja az épületek arculatának megváltoztatását, színesebbé tételét? A monotonitás, a szürkeség leküzdése! Mindkettő a lehangoltság érzését, a depresszió érzetét kelti. A színek hű kifejezői lelki állapotnak, hordozói hangulatnak, kedvnek, jelképei hitnek és reménynek is. Ezek javítására, illetve erősítésére nagy szükség lenne itt Salgótarjánban. Persze nem színek szédítő orgiáját képzelem, inkább színek higgadt harmóniáját. Nem cifrána szeretném látni a várost, hanem változatosnak, vidámnak, vonzóknak. Amely város megtart, befogad, aktivizál, derűt sugároz, jövőképet vizionál. Ne feledjük: még az idegenforgalom fellendülését is elősegítheti az új arcú város. A gondolat-kísérlet ugyan nincs nevesítve a PROGRAM-ban, de bizonyára található olyan projekt, amihez a Tarján Tarkán illeszthető, s akár önálló projektként is futtatható. A lényeg a lakossági támogatás. Tessék a színes jövőt megszavazni!

VÁROSMARKETING – ABLAK A VILÁGRA

Régi vesszőparipám, hogy Salgótarján tudjon felmutatni egy átgondolt és előremutató, komplex és folyamatos szakmai tevékenységet, amely gazdasági potenciáljának és erősségeinek, természeti- és épített környezeti, valamint kulturális értékeinek bemutatására, a legszélesebb értelemben vett (befektetői, idegenforgalmi stb.) fogadókészségének prezentációjára irányul. Ez lenne szerintem a városmarketing, aminek célja legegyszerűbben a pozíció és versenyképesség javítása, a fogyaszthatóság, az eladhatóság növelése. Azt gondolom, ma már egy város olyan, mint bármely termék, amit el kell tudni adni. Ez csak akkor sikerülhet, ha fogyasztó belekóstolhat a termékbe, azaz az idegen – legyen az befektető vagy „csak” turista – valahogyan megismerje a várost, hogy később tartós kapcsolatba kerülhessen és megbarátkozzon vele. Ebből nekünk, itt lakóknak lenne igazán hasznunk. A marketing – benne az internettel és más elemeivel – ablak a világra. Ezért a városnak naprakész, információkban gazdag honlappal kell az érdeklődők rendelkezésére állnia. Örömmel olvastam a PROGRAM marketingkoncepcióját, benne a palócorszag.hu weblap tervét, egy térségi honlap létrehozásáról a palóc kultúra ápolására és környezetünk napi életének katalizátor alapú jobbítására. Palócorszag mint virtuális ország felépítésével a város magához veheti a térség informális központjának szerepét. Másik vesszőparipám: érdemes lenne felkeresni az in-

nen elszármazott nevesebb szakembereket, alkotókat, művészeket. Bizonyos, szívesen képviselnék a honlapon, a képernyőn is a várost, örömmel adnának számot arról, hogy Palócorszag, Salgótarján volt szülőhelyük, felnevelő dajkájuk.

ÖSSZEGEZÉS HELYETT - TOVÁBBGONDOLÁS

Salgótarján társadalmi-gazdasági helyzetét összefoglalóan nem feladatom megítélni, megteszi ezt maga a PROGRAM, amelyet eredetileg sem méltatni, sem kritizálni nem állt szándékomban. Most azonban – minthogy többet idéztem és adaptáltam annak egyes részeiből, mint azt eredetileg gondoltam, s ezzel talán felkeltettem az olvasó érdeklődését is iránta – kötelességemnek érzem, hogy röviden szóljak a PROGRAM egészéről is.

Előremutató, sok elemében újszerű, az adottságokat figyelembe vevő, rendszerszemléletű, értékírányultságú programot olvastam. Négy pillére: a fejlődő, az élhető, a gondoskodó, illetve a vonzó és szerethető város programja ötletek, elképzelések, kiutak gazdag tárháza. Az egyes részprogramok, intézkedések, projektek költségfedezete ugyan nincs megjelölve, ez azonban egy három ciklust magában foglaló programtól aligha elvárható. Elismerésre méltó azonban, hogy az első ciklusra – az önkormányzat hiányos költségvetése ellenére – konkrét kötelezettségeket is vállal a testület. Azt sajnálom, hogy a PROGRAM-ban a tartalom és forma egysége nem igazán valósul meg, és az a ritka helyzet állt elő, amikor a tartalom túlnő a formán, amennyiben a forma alatt a konzekvens és precíz szövegalkotást, a nyelvhelyességet, a stílust is értjük. Végül azt gondolom: a PROGRAM – amennyiben végrehajtása sikeres lesz – rövid távon megakadályozhatja a további visszafejlődést, középtávon kompenzációt eredményezhet és hosszútávon egy élhető, vonzó város alapjai lerakását is szolgálhatja. Sikerességében hinnünk kell. Aki nem ezt teszi, a PROGRAM megvalósulását éppen „tamaskodásával” veszélyezteti. Először is tehát a szemléleten kell változtatni, ahogy erre PROGRAM is int, s ahogy arra fentebb néhányszor magam is utaltam. Végül mondom még egy példát. Az én felfogásomban, szemléletemmel, ha úgy tetszik, a város fejlesztése – paradox módon – arra is alapozható, hogy eddig nagy az elkerülhető veszteség, a kihasználatlan lehetőség, az elszalasztott esély, jóval több, mint más városokban. Következésképpen van mit kihasználnunk, van mit bepótolnunk, van mit ésszerűbben, hatékonyabban csinálnunk. Azt is mondhatom, hogy a (közel)múltban kialakult versenyhátrányunk lehet közeljövőbeli versenyelőnyünk. Kérdés, milyen hatékonysággal használjuk ki a potenciálisan rendelkezésre álló, ám csak pályázati úton és önrésszel elérhető pályázati forrásokat? Erre is csak azt felelhetjük: maximálisan ki kell használni lehetőségeinket. Mert a pozitív szemlélet nem túlélésre apellál, hanem életet követel, esélyt ad, nyerst diktál, fejlődést tetelezt.

Ilyen szemlélettel Salgótarján lakossága is képes lehet arra, hogy nehéz helyzetéből újra talpra álljon. Amihez persze jó szándék, összefogás, alkotó együttműködés is szükséges. Erre a városlakók döntő többségében megvan a belső késztetés és a készség is. A képzett fiatalokban pedig van elszántság, erő is a tartalékok kiaknázására, a lehetőségek megragadására, van bennük kreativitás új ötletekre, innovációkra és tehetség azok kivitelezésére, megvalósítására. Esély tehát van, végre üstökön kellene ragadni... a VÁROSNAK!





VÁROS ÉS KÁVÉHÁZ

> T. PATAKI LÁSZLÓ

„Törzkávéházamból zenés kávéházba...” - idézi a kellemes operettdalt Saly Noémi (nálunk is járt anekéton Salgótarjában) pesti kávéházakról, kávéházi régműltről szóló nagyszerű kötetének címében. S akkor még egyetlen adat (alig hihető): jó évszázaddal ezelőtt, 1896-ban, hatvannégy! kávéházba járhatott a nagyközönség csupáncsak a Nagykörúton, a Boráros térről a Margit hídig terjedően.

Nagykörút, nagyközönség, kisebbnél kisebb, sőt nagyobb kávéház, közöttük egészen híresek, „irodalmiak”, művészek, művészetet-művészeket pártoló közönségtől látogatottan, szinte minden rétegre figyelemmel, valóságos műintézményként már a nyitáskor. Még *irodalmi tejtívó* is volt a Ferencz krt. 10. szám alatt, ahova a legtöbb lap járt, ám ő maga – szerény méretei miatt – csak tejtívó lehetett.

SZÍNVONALAS KÖZTÉR

Amikor az idők összeérnek, s velük a városi lét szereplői, lakói egyszer csak egymásra (is) figyelnek, akkor talán mégiscsak átleng a völgyvárosi légen valamiféle kávé angyal, kezében ezüstkancsó, de inkább findzsa, benne jóféle, helybeli pörkölésből főzött és leszűrt világkedvenc fekete leves, annak illata terjengve tovaszáll, még a külkerületek blokkháza közé is eljut belőle. Mire feleszmélsz – kinyit a hosszú idő óta első salgótarjáni kávéház. A kávézás kultúráját terjesztő *Cafe Frei*, benne az *Irodalmi Kávéház*, ahogy mondani szokás: a JAMKK, azaz a város oldaláról, lehetőség szerinti támogatással, egyetlen céllal. Nyilvános, egyben színvonalas, vonzó közteret nyújtani a salgótarjániaknak nem csupán a szórakozásra, a szerdánkenti műsorokra, hanem a közszereplésre, kávéházi létre, sőt akár még a fellépésre is! Mindenesetre negyedévre kiterjedő irodalmi kávéházi szerdák hangulata, a városlakó közönség pergő tapsa, nemritkán vastapsa, a sokféle közös nevetés, sőt éneklés maradandó élménye. A közönlünk valók iránt a szereplés minősége nyomán méltán felkeltendő szeretet régieket megidéző „asztrál” anyaga mostanra megtöltötte a Galéria légtérét, és ez akkor is nyilvánvaló, ha szemmel nem követhető. Mindezeket együtt élheti meg a közönség egyneved éve. Kezdeményként nem kis idő.



SZAVALT A POLGÁRMESTER

Áprilisi nyitás – szó szerint rendhagyóan, a polgármester asszony versmondásával – a Cafe Frei kávéházhoz tartozó (a bérlő azonos) és minden kávéházi szigorú törvényes méretet jóval felülmúló tágas-magas Galériában.

Belső, állandóra megtervezett „önműködő” műsorszerkezettel, egy helyszínen létező három különféle játéktérrel, műsorrovatokkal, a működéshez szükséges pódiummal, mindenkor alkalmi világítással-hangosítással színpadszerűvé téve szerdánként az éppen „futó” programot. Külsőségeiben egyedi bárpultos díszlettel, a *Tarjáni Kassák Körtől* „odavett” K.K. plakátos oszloppal, „Irodalmi Kávéház” szövegű táblával, (vigyázat! copy right, más műsorhoz nem használható) állandó felirattal, más műsorjókra szánt bárszékekkel, asztallal. Mindez a Palóc Parnasszus élő irodalmi pódiumújság havonkénti szerkesztésében.

TARTÓS MOZGALMASSÁG

A szimbiózis-együttélés, a Cafe Frei és az Irodalmi Kávéház, na meg a szinte azonnal rájuk kattanó, hirtelen gombamódra felszaporodó ilyen-olyan városi program ugyanott – talán a kezdeteknél sok mindenkit zavart/zavar, akik megszokták a *lejárt határidejű és hatékonyságú népművelői magatartásból eredő stílust mindenben*, munkában, feladatokban, munkalapokban és szervezésben, a meghívók szövegezésével, küldésével, a közönség-gondozásával, a nyilvánosságot ab ovo, „előre elváró”, azt viszont önmagától menedzserként kezdeményezve alig-alig megvalósító magatartással egyetemben.

Önmagában a Cafe Frei kulturmenedzseri munkatársával szervezett és más, időnként (egyre gyakrabban) betérő alkalmi műsorrendezőik színvonalas programjai valamint az Irodalmi Kávéház minden szerdai megjelenése máris olyan folytonosságot mutat, ami a város kulturális és közéletében valóban egyedülállóan mozgalmas és ügytűnik: tartósan az. Ez tehát egy új *salgótarjáni városi eredmény*, amely zajos sikerekkel válaszol a nemrégiben még kisebb falkában jó hangosan sugallt véleményre-ítéletre (ami akkor sem volt igaz), hogy ugyanis „*Salgótarjában semmi nincs*”. Talán az akarat és főként a folyamatos munka hiányzott kizárólagosan.

PARNASSZUSOS SZERKESZTÉS

Az Irodalmi Kávéház „parnasszusos” szerkesztése tulajdonképpen magának a több éve fennálló *Palóc Parnasszusnak* egyik mai megjelenési formája, s a havonta történő rendszeres szerkesztőségi műsorrend elkészítése is azt mutatja: *a választék előre sem láthatóan nagyban bizonyul*, érdekes-változatos a szereplők számbavétele és az újabbak jelentkezése.

Magának az Irodalmi Kávéháznak szorosan vett heti, visszatérő szerkesztése, rendezése (külön



nem díjazottan) valóban fegyelmezett munkát követel attól a néhány embertől, akik ad egy: mindig hittek Salgótarján város életének itt meglévő, ám több okból következően permanensen, már-már lehangolóan kallódó emberi értékeiben, ad kettő: több mint tíz esztendeje készültek egy ilyen jellegű városi műintézmény megnyitására. Szinte az égből érkezett a kávéházat működtető népszerű médiasztár, Frei Tamás. A kezdetkor sokan már azon fennakadtak: hogyan lehet valaki ilyen vakmerő, hogy a Kenyeretlen Tarján (régvolt) idejét majdhogynem újrafelidéző mai időkből kávéházat működtet éppen itt! De aztán, hogy Salgótarjában hetente szerdánként ötven-hetven (néha nyolcvan-száz) vendéggel irodalmi kávéházat lehetne „színrevinni” – nos, ez valóban az ábrándok világa. Nem az.

Máris látható: dossziényi terv marad a júliusi nyári szünet („kávészünet”) kezdetekor a szerkesztő: *Sándor Zoltán* és e sorok írója, az Irodalmi Kávéház rendezője asztalán szeptemberre készülve. A folyamatosságot mutatja, hogy mostanra kialakul az Irodalmi Kávéház állandó közreműködői köre, sőt megfelelő beépüléssel, gyakorlattal állandósul is ez a kör, amely nélkül (háttérrel jelentve) nem lehetne meg az intenzív szellemi csoportosulás. Tárgyak (eszközök) és kellékek, sőt némi díszlet is, s ezek mellett összeáll egy valóban megbízhatóan együttműködni kész, független, technikai és a műsorokban művészi szinteket elérő, akár profiként helytállni képes „kíséreti vonal”: zenészek, pódiumos és vertiches tagok kiválasztásával. Mindez a munka természete szerint le- és bomorzosolódva, ahogy az élet megyen (talán) felfele is, nemcsak, miként Veres Péter bácsi állította egy rossz pillanatában: „*megyen minden lefele*”.





HA SZERDA, AKKOR...

"Ha szerda, akkor kávéház" címmel írt Csongrády Béla a megyei lapba egy mérlegelő cikket, abból érdekes kölcsönvenni, ha a felsorolásról szó lehet. Májust írtunk, amikor a szerző (színházi kritikus) megállapította „szinte hihetetlen, de máris öt - sikereibbnél sikeresebb - programon van túl a szerdánként „üzemelő” művészeti műhely.” S akkor a nyitó műsorozást nem is számolta a krónikás, amikor József Attilára, vele történt kávéházi alkalomra emlékezve, egyik versét kéziratos másolatban befóliázva mindenki megkapta és 'mely verset Székyné dr. Sztrémi Melinda polgármester asszony mondott el nyitó szavakként, s ahol Frei Tamás is kifejezte örömét az irodalmi közelítés láttán.

Bódi Tóth Elemér költő szerzői estje Pál József társalkodó társaként közreműködésével emlékezetes kezdésnek számított, számít mai is. Bacsikai Balázs harmonikajátékával folytatódott a szerdai program. A zenés esten nem csak az derült ki újra, amit eddig is tudhatott a közönség, hogy a fiatal tarjáni zenész és a harmonika egészen jó találkozás, hanem B.B. színi képességeire is fény derült. Ám ami igazán megkapó volt, az a nagyszámú zenésztárs valóságos feláramlása a pódiumra, a finálé közönségsikere, amikor állva tapsolt a népes kávéházi társaság.

Lapunk ezt követően került terítékre, ankétos hangulatban, jó részletekkel és szószertint hasznosan a város közönségének tájékoztatásában. A Tarjáni Városlakó és az Irodalmi Kávéház rokonsága nyilvánvaló, hiszen mindkét fórum a város értékeit keresi meg, mutatja fel, teret engedve a képességnek, tehetségnek, erősítve ezzel is a város lakóinak jóra is fordítható kedvező hangulatát.

Békés Attila fővárosi újságíró, főszerkesztő tarjáni őslakos és Bobál Gyula, a nógrádi újságírók doyenje zenés műsoros beszélgetése maga volt a meglepetés, hiszen egy mára alig ismert hangszer, a mandolin szólalt meg általa felidézve sok régi tarjánit és helybeli városi élményt. B.A.-nak itt került kezébe 1946 óta újra először az a hangszer is, amin gyerekként tanulta a zenét, s amelynek „üzembe helyezése” valóságos kisvárosi összefogással (javítás, húrozás stb.) volt lehetséges, ám annál meggyőzőbb a kávéházi városi lét értékei oldaláról is szemlélve a történetet. Más alkalmakkor, s most is helybeli művészek – Nagy Ágnes fuvolista, Oláh Zsolt magánénekes, lépett a pódiumra s szerepelt sikerrel, hiszen kitüntető szeretettel fogadta őket a közönség. S ez éppen így várható a következőkben is.

FELOLVASÓSZÍNHÁZAK

Felolvasószínházi előadásban karancsberényi, lapujtói asszonyok kórusától kísérvé mutatta be a Vertich Színpadstúdió a 120 éves salgótarjáni színház kezdetek színeire vitt (acélgáriak) Gerő Károly: Vadgalamb c. népi játékát, vendégül látva a Pefőfi Színház Kör mai tagjait. Handó Péter költő szerzői estje, és még májusban egy nagyszerű, soha nem látott-hallott verskoncert következett, amikor verslapról választhatott a közönség, azután június Szólóra: Tóth Tibor, Lengyel Judit és az énekes Tóth családbeli gyerekek, KávéSzó zenés, műsoros beszélgetés Ádám Tamással új interjúkötetéről, Szórol szóra, szobrok között – műsoros interjú az idén nyolcvan esztendősfő ifj. Szabó István szobrászművésszel, s még júniusban, zárásként a szünet előtt: a Versünnep c. énekelt versek nemzetközi versenyének baglyasi, Pesten élő nyertese: Magyar Szilvia zenés estje a JAMKK szerdai Irodalmi Kávéházában.





FOTÓ: KOVÁCS BODOR SÁNDOR

sírkőkészítésig. S mikor a Salgótarjánban abszolvált gimnáziumi érettségi vizsga után 1947-ben sikerült bejutnia a Dési Huber Istvánról elnevezett népi kollégiumba (ahol a „Fényes szelek” nemzedéke soraiban a költő „Váci Miska” volt a barátja), illetve a képzőművészeti főiskolára (ahol akkor a ma ismert művészek közül Kokas Ignác is tanult), s ott előbb Pátzay Pál, majd Kisfaludy Strobl Zsigmond növendéke lett, könnyen boldogult tanulmányaival, mivel az otthonról hozott mesteriségbeli tudás megkönnyítette a dolgát. Csakhogy a rátermettség, az ösztönösség, a gyakorlati tapasztalat nála kibővült elméleti stúdiumokkal, a könyvekből, a mesterek tanácsaiból elsajátítható szakismeretekkel. Bár alapvetően hűségese nek bizonyult mind a szülői ház örökségéhez, mind az elsődleges élményvilágához s a közvetlen vérségi kapcsolat az alkotások megannyi rokon vonásában is megmutatkozott, mi sem természetesebb, hogy különbségek is kialakultak a kettőjük képviselte mentalitásban, művészi felfogásban. „Szobraink lelkiességében, s ezáltal külső megjelenésében nincs sok differencia, s olyannyira „folytatása vagyok az apámnak”, hogy csak a szakavatottak, a műértők veszik észre az eltéréseket. Azonban amíg apámnál az úgynevezett primér aktivitás, a belső látás, a koncentráció erő dominált, nálam értelemszerűen jobban érvényesült a tudatosság, az ismeret áttételesebb tartalommal jutott illetve jut kifejeződésre. Én mindig igyekeztem a kompozíciót szobrászatiilag szervezette tenni, tudatosan törekedtem arra, hogy jól komponált legyen a figura s érvényesüljön a mozdulat szépsége, dekorativitása, de soha nem tudtam olyan biztosan látni a térben mint Ő...”

„CÉLRAÁLDOZOTT ÉLET KÖTÁBLÁI”

> CSONGRÁDY BÉLA

Őszülő halántékkal, ötven-hatvan-hetvenéves korára bizony egyre furcsább lehetett ifj. Szabó Istvánként bemutatkoznia, de ez Őt, a legilletékesebbet zavarta a legkevésbé. Hozzászokott már a gyarapodó évtizedek során, hogy e három betűt odairja a neve elé. Meg aztán tudta: komoly, sőt megtisztelő oka volt a megkülönböztetésnek. Ha nem lett volna belőle is szobrász, nyugodtan élhetett, dolgozhatott volna a sok száz hasonló nevű ember egyikeként. Csakhogy neki az édesapja is szó szerint művésze volt a vésőnek, a kalapácsnak, s nem is akármilyen: id. Szabó Istvánt a Kossuth-díjjal repítette vele született tehetsége.

Talentum dolgában a dorog(háza) i pusztán 1927. május 22-én napvilágra jött, s a családban nagy örömet okozott, egy nővér után érkezett fiúnak sem kellett szűkölködni, ráadásul szorgalmasnak is bizonyult: kicsi korától ott sertepertélt bognárként indul apja kisterenyei műhelyében, s jószerivel gyerekként megtanult minden praktikus fogást a fegyverállvány-faragástól az agyagiszapoláson át a







– és határainkon túl – Királyhelmeceken, Szliácson – is. Ez nem kevesebbet, mint átlagban évi egy szobrot jelent és folyamatos alkotótevékenységet feltételez. S ehhez még hozzászámítandó a képzőművészeti szövetségben és a művészeti alapon végzett sok munka, a számtalan zsűrizés, a kiállításokkal – a sajátjaival és másokéval – való foglalatosság. S mindemellett még családközpontú ember is ifj. Szabó István. Felesége, 1953 óta élete párja Sz. Nagy Mária szintén szobrászművész, gyermeke Márton, városépítész. Rajongásig szerette és az utolsó pillanatáig ápolta édesanyját, akit a közelmúltban, 102 éves korában veszített el a familia.

Noha jó néhány jelentős szobra – köztük az emblematikus, „mellé ülhető” horpácsi Mikszáth – éppen Nógrádban található (kilencvenes évek végi születését taglaló T. Pataki-tárca az „Ifj. Szabó István” című monografikus igényű kötetből ugyancsak felolvastatott a kávéházi esten), a jelek szerint mégsem eléggé ismert művész szűkebb hazájában, Nógrád megyében – vetette fel a beszélgetőpartner (is). – Ez bizonyára a főváros és Benczúrfa között, a szülői házban, apám volt műtermében csak az utóbbi években tartózkodtam és dolgoztam sokat – válaszolta a maga módján megfontoltan, higgadtan Szabó István. Pedig lenne oka akár a panaszra, kifakadásra is, hiszen éppen a megyeszékhelyen alulreprezentált munkássága. – Annak örülök, hogy a Táncsics-szobromat szeretik a közgazdasági szakközépiskolában, de az 1965-ben készített tóstrandi díszkutat szórén-szálán eltűnt. Kísérleti megoldásként ólomból mintáztam a tó vizében visszatükröződő impozáns, kétszáznegyven centiméteres, halat fogó fekvő nőalakot, amelyet bizonyára horgászok faragták szét „fenekezőnek” használva egy-egy kis darabját. Nagyon sajnálom, hogy ez éppen Salgótarjánban történt... Akárhogy is van, nem válik a város dicsőségére – tesszük hozzá immár a művész kéretlen szószólójaként. Talán kompenzálni lehetne e sajnálatos esetet egy, a városi panteonba invitáló megbízással! S azt meg egyenesen helyette mondjuk, hogy – bár Munkácsy-díjjal kétszer is elismerték munkásságát, s részesült más elismerésben is, – nagyon megérdemelte volna már a Madách-díjat is a legrangosabb megyei kulturális kitüntetés negyvenhárom éves (!) története során. E mulasztás még mindig pótolható! Annál is inkább, mert több, Madách életműve, szellemisége előtt tisztelgő műve is van, sőt – mint az irodalmi kávéház alkalmi kiállításának fókuszában látható is volt a gipszminta – jelenleg is dolgozik egy Madách Imre-Fráter Erzsébet kompozíción, ami abszolút eredeti, egyedi ötletnek számít. – T. Pataki László írásai biztattak és fordították a figyelmemet a magyar irodalomtörténet e legendás kettősére, egy olyan házaspár sorsára, amely az idillisztikus kapcsolattól végső soron tragédiáig vezetett. Komoly kihívás számomra, hogy ezt a folyamatot egy statikus műben, egy térformában megjelenítsem. Nagyon szeretném, ha a nemes anyagba formált majdani szobrom fogadná a látogatókat Csesztvén. Ott lenne a helye... – mondta ifj. Szabó István, aki korát meghazudtolva a tűzforró nyári napokon sem tétlenkedik és egyre csak nekiveselkedik, hogy vágyait, álmait szoborba mintázza és megőrizze a relatív örökkévalóságnak. Hála Istennek! – tegyük hozzá, hiszen újabb és újabb művei – így a Horpácsra szánt Nagy Iván-portré – révén mi, a kortársak is gazdagodunk, s a jövő generációknak is hagyunk jelet magunkról, a múlthoz való viszonyunkról, huszadik és huszonegyedik századi gondolkodásmódunkról, érzelmvilágunkról.

Mivel mással, mint a korán elment jó barát, Váci Mihály – akinek emberközeli szobrát Nyíregyházára formálta meg – „Értelmes terhek alatt” című versének néhány sorával kívánunk további jó egészséget, boldogságot, alkotókedvet ifj. Szabó Istvánnak: „...ti érthető / erőfeszítések forgatónyomatékai, ti bölcs / keréknyomra lelt döcögő energiák, / ti váltsatok meg engem, jó robot, / célraáldozott élet kőtáblái.”

Enég évvel ezelőtti nyilatkozat is elhangzott azon az ünnepi hangulatú irodalmi kávéházi esten, amelyet június derekán a salgótarjáni Cafe Freiben rendeztek barátai és tisztelői éppen a születésnapja alkalmából. A T. Pataki László vezette beszélgetésben is nagy hangsúlyt kapott ugyanis az egyazon művészeti ágban jeleskedő apa és fia közti sajátos kapcsolat, de lényegében áttekintett ifj. Szabó István egész életpályája. Saját jegyzett műveinek sora az 1947-es „Bányász”-szal kezdődött, de a start szempontjából különösen fontos volt az 1953-as évszám, mert az előző esztendőben diplomázott művész ekkor kapta meg az első köztéri megbízását: a „Bethlen Gábor szövetséget köt a csehekkel 1620-ban” című bronz domborműve a fővárosi Hősök terén álló millenniumi emlékmű része lett. Ennek lassan hat évtizede, s ugyancsak hatvan körül van a száma azoknak az alkotásoknak, amelyek nevéhez fűződnek szerte az országban – a mezőkövesdi Matyó menyecskeitől a békési játszóplasztikáig, a mohácsi történelmi emlékhely kopjafáitól a mezőberényi Petőiiig, a mátrai fallóskúti kegyhelytől az encsi Szentháromság domborműig





■ A Fanyúl együttes tagjai: Várkonyi Zsolt – basszusgitár, Kudella Aladár – ének, Hlavay István – dob, Hening Róbert – gitár/vokál

A SZÉP, A GYÖNYÖRŰ FANYÚL

Emlékszem egy salgótarjáni zenekarra. Egy zenekarra, amely betöltötte kamaszéveim egy részét. Kortársaimmal együtt sokan voltunk méltán büszkék rájuk, és annak idején sokszor büntettek meg a szüleim egy-két nagypofon társaságában, amikor késve értem haza a koncertjükről. Mára megfakultak ezek az emlékeim, csak a zenei élmény maradt, pár dallam, és a rock szeretete, amely soha nem múlik el. A Fanyúl együttes frontemberével, Hening Róberttel a régi szép időkről beszélgettünk.

> PETROVICS ZSUZSA

■ Mi történt a Fanyúllal? Mesélne róla?

A Fanyúl nem szűnt meg! A Fanyúl ma is él, de csak ketten vagyunk a régi felállásból. Látja? Ez egy régi kép, itt ketten vagyunk a konyhában Hlavay Pityuval. Ez is egy régi kép rólunk, nézze csak! Itt meg minden a négyen rajta vagyunk, ekkor még maga is kislány volt. Ezen én vagyok a Várkonyival!

■ Hagyatkozzunk emlékeire: mikor alakult meg a Fanyúl?

Még 1979-ben, bár a Ki kicsoda a magyar rock zenében című 82-es kiadvány szerint 80-ban alakultunk. Mi mindent megnyertünk, amit Magyarországon lehetett, mi voltunk a bizonyítékai, hogy elsőből lettek az utolsók... Ami itthon volt Rock Reflector, megnyertük! Az országos amatőr jazz-rock-pop fesztivált is megnyertük – ez a jelenlegi Megasztár. Tudja, ennek volt egy előzménye, egy hat hónapig tartó rock tehetségkutató. De nézze csak, itt van ez a kiadvány, ez is írja, hogy megnyertük a győri amatőr tehetségkutató versenyt is! Amerikai stílusú zenét szinte csak mi játszottunk, azt írták, hogy a west coast-hoz közelítünk.





■ Meddig ment a szekér?

82-ben az egyik legfoglalkoztatottabb zenekar voltunk a fővárosban. Az Ifjúsági Parktól kezdve mindenhol felléptünk. Három és fél évig élveztük ezt a helyzetet. Kudella gyártotta a szövegeket, én szereztem a zenét.

■ Többet léptek fel Budapesten, mint itthon?

Sokkal többet. Itt a helyi IFI-házban (Gerelyes Endre Művelődési Ház – a szerk.) negyedévente lenyomtunk egy jó kis koncertet. Ők segítettek csak, mert úgymond államilag támogatott zenekar voltunk. Megengedték, hogy a telefonjainkat onnan bonyolítsuk, ott volt a cuccunk is, na meg a próbaterem. Lényegében Pesten laktunk akkoriban, és igencsak nagy segítség volt, mert ha átgondolja, akkor a mostani bandák, ha szereznek is próbatermet, akkor az csak egy lyuk. Na, meg ugye még fizetnek is érte... Az sem létezik már, hogy bárhol ingyen telefonálhatnak! Kaptunk valami olyasmit is, hogy a KISZ-csoport elszámolt nekünk valamit. Ez ma már nincs. Mikor már elkezdtünk játszani Pesten, megjelent a lemez, rádiós szereplések. Sokan nem hittek bennünk, aztán persze jött az irigykedés, és el is fordultak tőlünk néhányan, főleg az osztálytársaink. Interjún kívül mondom a neveket, bár tőlem aztán ezeket is bátran leírhatja! Ők úgy gondolták, hogy megváltoztunk, pedig nem, nem lettünk semmivel sem izgágábbak! Tulajdonképpen bennünket nem Pest vэгzett ki, hiszen ott szerettek bennünket. Ez a műfaj a zsidóké Amerikában, és



ők is magukhoz emeltek minket. Minket nem a főváros, vagy az ORI rühellt, hanem a helyiek. Ők körbetelefonáltak mindenkit, mert ugyebár mi renitensek voltunk, nekik pedig nem jutott a babérból. Azt mondták, hogy mi csúnyán viselkedünk, meg részegesek vagyunk, na és ugye Pityu sem volt feddhetetlen pár nőügye miatt, de azt is közösen kellett viselnünk, annak ellenére, hogy felnőttek voltunk, nem kellett volna felelnünk mások tetteiért. Mi komoly kapcsolatban éltünk, és nagyon dühösek voltunk rá miatta, de nem tudtuk őt megváltoztatni. Hlavay akkor még egyáltalán nem ivott. Később megkezdődtek a gondok vele a jogdíj miatt is, hiszen mindenkől többet akart. Ez természetesen komoly belső viszályokhoz vezetett.

■ Ekkortól tehát elkezdődött a zenekar leáldozása.

Napirenden balhéztunk. Így történt, hogy Hlavay elment a zenekarból. Helyette Csonka Rudi állt be dobolni. Mivel Pityu volt a zenekarvezető, a név miatt pert kellett indítanunk. Mi nem tudtuk, hogy a banda nevét a zenekarvezető vihethi tovább... Természetesen játszottunk tovább, elég sokat léptünk fel itt a megyében akkoriban, Mátranovák, Szécsény, Pásztó, Érsekvadkert. Közben felhívtak az ORI-ból, hogy ezzel a névvel nem zenélhetünk... Egyetlen ember vállalta el Balassagyarmaton az ügyünket, de az egy szemét ügyvéd volt. A továbbiakban nem tudtunk koncertezni, hiszen pénzünk sem volt. Közben Pityu miatt szörnyen szégyelltük magunkat, mert olyan nyilatkozatot tett a rádióban, és a lapokban, hogy majd elsúlylyedtünk. Átgondolatlan volt, és nem volt normális. Ezek után úgy döntöttünk, hogy Várkonyi Zsolti legyen a zenekarvezető, hiszen ő nem duhajkodott velünk, és megfontolt ember volt. Pityut irritálta, hogy én nem vállaltam a frontember szerepét. Ez megközelítőleg 1983-84 között volt. Ekkor indultunk volna Orosházán, amelyet megelőzött egy városi verseny, majd a megyei Pásztón Alapiékkal, és a Hívóval, akik egy somosi csapat



voltak Szikora Zsoltival. Orosházán együtt versenyzett az összes salgótarjáni banda, a Hívók, a Front és a Fanyúl, de Orosházán már csak a Fanyúl kapott aranydiplomát. Innen kerültünk Győrbe, és azt a versenyt is megnyertük.

■ Volt ORI vizsgátok?

Gyakorlatilag azonnal ORI vizsgát kellett volna kapnunk az első helyezést követően, mert az Apostol, az Omega, és a többiek megkapták. Nagylemezt ígértek, ehelyett kiszúrták a szemünket egy kis- és nagylemez válogatással, meg néhány koncerttel. Viszont nekünk volt ORI vizsgánk teljesen ismeretlen zenekarként! Még a Locomotív GT is vagy ötször ment, mi megkaptuk elsőre! Szinte lehetetlen volt annak idején ezt névtelenként megkapni... Amikor Presser meglátott bennünket előtte, ahogy a Fanyúl ládákat tologattuk befelé, majdnem kifeküdt a nevetéstől, hogy kik ezek a vidéki vadparaszt gyerekek?! Ott Győrben még az egyéni versenyeket is megnyertük. Komjáthy megígérte, hogy a Fanyúlnak nemzetközi sikerei lesznek. Szerettek. Szép volt, jó volt. 84-re tehető, amikor Kudella elment Máthé Péterhez, Hlavay meg Zalatnayhoz, de nem sikerült nekik.

■ Volt még utána próbálkozás az újakezdéshez?

Igen. Később kaptunk még egy lehetőséget. Az IBUSZ volt igazgatója 400.000 Ft-ot ajánlott fel, hogy álljunk vissza a régi formációba. De annyira elmérgesedett a helyzet már közöttünk, hogy sajnos nem ment... Pedig akkoriban az még nagyon sok pénz volt.

■ Miért történhetett ez így?

Hogy miért ért így véget a Fanyúl? Ezt már csak mostanra tudtam megérteni. Nem volt meg hozzá a megfelelő intelligenciánk, és nem tudtunk kompromisszumokat kötni. Természetesen ezt sokan ki is használták. De zenei pályánkon profik voltunk...

■ Mikor alakultak újjá?

Körülbelül a 90-es évek elején. De ez már egy másik történet...



Nógrádi Krónika

MEGYEI POLGÁRI NAPILAP

VOLT EGYSZER EGY KRÓNIKA

1994. március 1-jén jelent meg a Nógrádi Krónika első száma. A polgári napilap ezrek kedvenc újságja lett a következő években, ám a pénzügyi háttér hiányában a jogutódként, Nógrád Megyei Krónika címmel megjelenő lap 1997. július 24-én megszűnt. Az éppen tíz évvel ezelőtti történés kapcsán az alábbiakban a szerző főiskolai szakdolgozatának terjedelmében rövidített változatában kísérelhetik vázlatosan végig a Krónika történetét, melyet az újság alapítójának, gazdájának, a közelmúltban elhunyt Johan János emlékére ajánlunk.

> OSZVALD GYÖRGY

Néhány hónappal az 1994-es parlamenti választások előtt „csoda” történt Nógrád megyében: március 1-jén polgári napilapként aposztrofált megyei sajtótermék került az olvasókhoz. Aki „nyitott szemmel” olvasott, észrevehette, hogy erősen MDF szimpatizáns sajtóorgánumot tart a kezében. A csoda 1997. július utolsó napjaiban ért véget, amikor a Nógrád Megyei Krónika megszűnt.



■ BENCSIK (BALRÓL A MÁSODIK) ÉS VASKOR (MELLETTÉ) POSTAI VEZETŐKET FOGADNAK

ELŐZMÉNYEK

Nógrád megyében két embert hozott össze a „relatív” véletlen 1994-ben. Relatív, mert a közös politikai platform előbb-utóbb törvényszerűvé tette találkozásukat. Bencsik András volt az egyik, Johan János a másik. Mindketten az MDF tagjai, Johan a Nógrád megyei szervezet elnöke. Bencsik a Pesti Hírlap főszerkesztője volt, már akkor erős jobboldali attitűddel.

A Nógrádi Krónika oldaláról fontos tényező, hogy Bencsik András családja a Nógrád megyei Hont községben egy parasztházat, afféle nyaralót birtokolt a kilencvenes évek elejétől. Gyorsan kiderült, hogy a faluban MDF szervezet működik. Bencsik lassan belesodródott a helyi politikai életbe. Olyannyira, hogy a budapesti szerkesztőségből nélkülözhető eszközökkel felszerelték a honti MDF irodát. Rövid idő alatt mintegy ötven főre duzzadt a szervezet, ami Nyugat nógrádi viszonylatban jelentős létszámnak számított. Ez volt lényegében a Johan Jánossal való barátságkötés alapja. Mint később kiderült, a két vitalással teli egyéniség erősítette egymást a munkában.

Bencsik András még az internet magyarországi elterjedése előtt kifejlesztett egy technikát, mely szerint telefonvonalon, közvetlen számítógépes kapcsolattal információkat, akár kész újságcikkeket lehet küldeni egyik helyről a másikra. Ez volt a mutációs elmélet alapja. Működik egy központi szerkesztőség, amely egy lokális sajtóorgánium számára adja a külpolitikát, a protokollt, a miniszterelnöki interjúkat, s a helyiek kiegészítik a törzsanyagot a megyei hírekkel. A megvalósítás, az elmélet valóra váltása Szolnokon történt meg először: itt került a standokra a Jász-Nagykun Krónika. A szolnoki olvasó a Pesti Hírlappal azonos tipográfiával előállított lapot vehetett a kezébe. Ebben az országos jelentőségű eseményektől kezdve a helyi sporthírekig naprakészen talált meg mindent.

Figyelembe véve az aktív honti MDF életet, nem volt véletlen az ötlet felvetődése: ki kell alakítani egy Nógrád megyei mutációt is! Alapítóként Bencsik András és Johan János jegyezték a lapot, a későbbi Nógrádi Krónikát: Bencsik főszerkesztőként, Johan lapigazgatóként. A vállalkozás finanszírozását a Pesti Hírlap vállalta. A Krónika kiadására létrehozták a 150 év Kft-t. Az I. évfolyam 1. számától kezdve hosszabb ideig ez a gazdasági társaság volt a lap kiadója.

SAJTÓTÖRTÉNETI BRAVÚR

Bencsik András sajtótörténeti bravúrnak minősítette, hogy pontosan hét nap alatt állt fel a szerkesztőség, és kiadták az első számot. A Nógrádi Krónika ezt követően naponta jelent meg és ez egyértelműen

Johan elhivatottságának köszönhető, aki a válságos időszakokban is meg tudta teremteni a kiadás pénzügyi feltételeit. „Nem az a művészet, hogy egy prosperáló lapot elvezessen valaki, hanem az, ha a kiadás oldalán tízszer annyi áll, mint a bevételi oldalon és ennek ellenére működik a lap. Ezt vitte véghez Johan egy idő után szinte minden nap” – mondta Bencsik, jelezve ezzel egyúttal egy pénzügyi feszültséget is.

A lap indításának harmadik „tényezője” a megfelelő gyakorlati végrehajtó személyének megtalálása volt. Bencsik csak névleg vállalta a főszerkesztőséget, tekintettel arra, hogy újságírói és politikai szerepvállalásai eléggé megosztották idejét. (Ne feledjük: 1994. februárt írtunk, és Bencsik András az MDF színeiben, a balassagyarmati választókerületben indult a parlamenti képviselőségért!) Vaskor István nevével főszerkesztő-helyettesként találkozhatunk az impresszumban. Ő elmondta: február elején szólta neki, indul egy új lap a megyében. Örömmel vette a hírt, és sportmunkatárs-ként részt kívánt venni a munkában.

Később találkozott Bencsik Andrással, aki ismertette a mutációs koncepciót és felkérte a főszerkesztői feladatok ellátására. Vaskor ezt a politikai közhangulatra hivatkozva nem vállalta. Így alakult ki a munkamegosztás. Vaskor helyettesként szervezte a tényleges munkát, sokszor éjszakába nyúlóan tárgyalt a leendő munkatársakkal. „Sokan átjöttek a Hírlaptól, a kollégák örültek a lehetőségnek” – mondta.

Bencsik határozottan adta meg a felütést az első lapszám köszöntőjében: „A Nógrádi Krónika különös újság, azt bizvást mondhatjuk, mivel szoros együttműködésben készül a Pesti Hírlappal. Azt gondoltuk ugyanis, hogy bár Trianon óta Magyarországra nyomasztó süllyal nehezedik a hatalmas főváros, Budapest, mégsem engedhetjük meg, hogy az ország lakói, ha a fővárostól távol élnek, ne jussanak hozzá azokhoz a fontos információkhoz, amelyekhez csak a fővárosi lapok olvasói jutnak.”

Hogy mennyire fogadták el az újat a leendő kollégák, arról érdemes Bencsik András véleményét megismerni. „Éreztem én egy hozzáállást: jön Pestről az MDF kegyence, és keménykedik itt, a Kis-Moszkvában, a komcsi fészekben. Más itt a helyzet. De arra is rájöttem, hogy ezek nagyon jó emberek, s pontosan tudták, hová jönnek. Egy MDF-laphoz. És vége a vidéki beszariságnak, mert számukra ez egyben lelki felszabadulást is jelent. Nekem arra kellett figyelnem, hogy erősítsem őket, mondják ki bátran, amit gondolnak. De arra is, hogy nem játszadozhatom az életükkel. Mert én visszajövök Budapestre, ők viszont ott maradnak. Mindnyájan tudták: ők a megyében az első, valóban szabad, polgári sajtótermék elindításában vesznek részt. Ez történelem volt.”

PÉNZ, DE HONNAN?

Gazdag képanyaggal illusztrálva adja hírül a lapindítás rövid történetét a Nógrádi Krónika szerkesztősége az 1994. március 3-án megjelent, I. évfolyam 3. számában. Nem csak a vezetőket ismerhettük meg belőle, hanem a lap készítésében





nélkülözhetetlen számítógépes kollégákat és a lap fotósait is. Egy biztos. Nem titkolták, hogy gondokkal küzdöttek az első szám megjelenése előtt. Hiába volt minden együtt: cikkek, hirdetések, nyomdai kapacitás, szakértelem, majdnem elkésztek. Számítógépes hiba miatt több órát csúszott a lapzárta. Délután kettőkor láttak neki a szerkesztésnek és csak éjfél előtt pár perccel jelezték a nyomdából, hogy minden rendben, elkezdték a nyomást. Akkor már biztosan tudták, s meg is írták: „reggel a megye oly sok lakójával együtt már a Nógrádi Krónikával együtt ébredünk.”

„Minden reklám nélkül, ám kissé szorongva készültünk a debütálásra” – írta Vaskor István a lap harmadik számában. S valóban. Az új lapról csak szűk baráti körökben lehetett hallani. Hogy lesz. Hogy mutáció. A leendő olvasó nem tudta előre, hogy újat várhat.

Az új lapot az első hónapban ingyenesen terjesztették. Ez a módszer nem ismeretlen a nyugati gyakorlatban. A címre juttatást, a hozzászakartást, az ingyenességet Bencsikék már Szolnokon kipróbálták, így a bevált marketingfogásokat adaptálták Nógrád megyei viszonyokra.

„Az biztos, hogy nem a hirdető, a vállalkozók pénzéből vagy hirdetési bevételből jutott a be-

vezető reklámkampányra. Tizenhat oldalas lap, huszonnégyezer darab induló példány, plusz a postai terjesztés költségei! Itt számunkra ismeretlen eredetű pénzek mozogtak, vélhetően több tízmillió nagyságrendben, ám a háttérben zajló eseményekről nem tudtunk semmit” – mondta Vaskor, majd megjegyezte, hogy az első hónapban azok kapták ingyenesen a lapot, akik korábban – még a postai terjesztés időszakában – a Nógrád Megyei Hírlap előfizetői voltak.

Elsősorban a hírműfajok uralkodtak a Krónikában. Az, hogy a publicisztika másodlagos volt, több okkal is magyarázható. Az elején súlyosan uralkodott a lapon az MDF, inkább két kolumnás tudósítás jelent meg Boross miniszterelnök úr látogatásáról, mintsem egy jegyzetben elemezte volna valaki az aktuálpolitikát.

„Itt nekem kellett engednem – mondta Bencsik András –, mert a helyiek jobban tudták, mit bír el az olvasó. Szerettem volna, ha Pesti Hírlaphoz hasonló kemény, ütős gondolatok jelennek meg a Krónikában, de a szerkesztőség ebben leszavazott. Ők azért nem írtak ilyet, mert ahhoz lélekben fel kell szabadulni; ekkor az ember azt írja, amit érez. Sajnos, nem alakult ki az erős jobboldali szellemiség a rövid idő alatt, így nem is válhatott az olvasók igényévé.”

A Nógrádi Krónika munkájának irányítását a szerkesztőség és a tulajdonosi kör együttesen végezte. Az első impresszum tartalma: Főszerkesztő, felelős kiadó: Bencsik András, Főszerkesztő-helyettes: Vaskor István, Kiadó igazgató: Johan János, Kiadja: 150 év Kft.

Ehhez képest viszonylag gyorsan változott az irányítói kör. 1994. június 20-án Vaskor István kilépett a laptól. A főszerkesztő, felelős kiadó változatlanul Bencsik András, ám a szerkesztést már a szerkesztőbizottság végezte. A június 21-ei impresszum ismét változott. Megszűnt Bencsik András funkciója, még ha névlegesen is volt főszerkesztő. A kiadást azonban még a 150 év Kft. végzte egészen augusztus 18-ig. Augusztus 19-én a Nógrádi Krónika kiadója már a szolnoki Versegly Nyomda Kft. volt.

Az okok nyilvánvalónak tűntek. Lezajlott az országgyűlési választások második fordulója, az MDF politikai csatát veszített. Bencsik András sem listán, sem egyéni választókörzetben nem jutott be a Parlamentbe.



„MDF-es barátaink úgy hagytak ott minket, mintha soha nem is léteztünk volna. Az MDF-et nem csak az a bűn terheli, hogy amatőr volt. Az is rovására írható, hogy sok emberből bohócot csinált. Én nem vállaltam volna a Nógrádi Krónika indítását és Johan János sem vágott volna bele, ha nem kapunk határozott kormányzati iniciálást Schamschula György személyén keresztül. Megbukott az MDF, megbukott a Pesti Hírlap is: a végleges választási eredmények közlésének másnapján eltűnt a sajtópiacról, s jómagam is elbuktam. Eltűnt a kiadásra, fejlesztésre szánt pénz, semmit nem tudtunk megvalósítani médiaterveinkből, kivéve a Nógrádi Krónikát. Azzal is elsősorban Johan maradt egyedül, s innentől az ő hősköltevénye, hogy hihetetlen erőfeszítések árán életben tartotta a lapot. Az a helyzet állt elő, hogy a helyi mutáció túlélte az eredeti változatot” – nyilatkozta a változások okairól Bencsik András.

ÚJ HELYZET, ÚJ FŐSZERKESZTŐ

1994. november 15-én (I. évfolyam, 219. szám) „Nógrádban új sajtótörténeti helyzet van” címmel a harmadik oldalon önterjúval mutatkozik be az új főszerkesztő, T. Pataki László. A sokoldalú, harminc évet már a pályán eltöltött, nagy tapasztalatokkal rendelkező író, újságíró a hiteles megszólalás lehetősége miatt választotta a lapot, bár a Nógrádi Krónika piacra lépésekor erősen bírálta az indulás módszereit (munkatársak odakerülése). „Barátként jöttem, de nem barátkozni akarok” – közölte az olvasókkal. A Krónika akkori állapotáról a következőket írta: „Néhány tapasztalt ember, dinamikus kiadói háttér és a többség fiatal – ez összeadva igazi erő. A Nógrádi Krónika valamennyi pontját fejleszteni kell és lehet a megfelelő gazdasági alapok megléte esetén.”

Ez az a pont, ahol vissza kell lépni egy kicsit az időben. Bencsik szerint az MDF választási csődjével egy időben tűnt el a pénz. Erről Vaskor István így beszélt:

„Sikeres, tizenhat oldalas lap, fantasztikus indulás. De már a második hónap után, a fizetéstől kezdve a nyomdaköltségig folyamatosan csúszott minden kifizetés. Amit ketten tudnak, az nem titok. Valahogy a felszínre került a pénzügyi feszültség és nem volt minden alap nélküli a pletyka, hogy júniusban válságülést tartott a szerkesztőség. Rebesgették, hogy egy-két napon belül leáll a lap, és nem is jelenik meg többet. Volt A, B és C verzió a megszűnésre. Ezek a válságülések főleg akkortól váltak valósággá, amikortól a Verseghy Nyomda Kft. vette át a kiadást. Kellott a bevétel az új kiadónak, mert sok volt a papírköltség és a munkadíj is, a kiadó meg nem fizetett. De az is igaz, hogy a hirdetések is ekkor apadtak el. Így nehéz volt gazdálkodni! Sőt! Ha kicsit előre tekintünk, a Nógrád Megyei Krónika időszakra, amikor másik nyomda készítette a lapot, olyan is történt, hogy személyesen kellett vinni nyopont a pénzt, mert máskülönben nem lett volna újság. Johan mindig kitalált valamit, igaz a végére ő is elfáradt.”



T. Pataki László főszerkesztésével 1995. február közepéig működött a Nógrádi Krónika. A II. évfolyam 39. számától ismét változás történt, újra a szerkesztőbizottság szerkesztett. T. Pataki távozásának több oka is van. Mint közismertté vált, a frissesség, a napi hírek találása az utolsó pillanatig elhúzódt, veszélyeztetve ezzel a lapzártát, a nyomdai előállítását. A feszültség egy rossz szerkesztőségi légkör kialakulásához vezetett. Ugyanakkor a lap újságírói létszáma jelentősen lecsökkent, sokszor két-három fő írta a lapot. E körülmények között a főszerkesztő nem tudott dolgozni, nem tudott ugrani az eseményekre. A lap létét az anyagszegénység veszélyeztette.



■ A NÓGRÁD MEGYEI KRÓNIKA
UTOLSÓ SZÁMÁNAK 1. OLDALA

BECSÜLETBELI HÁZASSÁG

Áprilisban újra Vaskor István foglalta el a szerkesztői széket, de jelzés értékű, hogy felelős szerkesztői funkciót jegyzett a régi-új szakember. Ismételt távozása a III. évfolyam április 30-i számához köthető.

Az áldatlan állapotokat – a folyamatosan jelenlévő forráshiánnyal, pénztelenséggel együtt – ideiglenesen 1996 nyara, pontosan augusztus 1-je oldotta fel. A III. évfolyam 179. számától ismét változott az impresszum. Új főszerkesztője került a lap élére Sulyok László személyében, és kiadóváltás is történt. Az új kiadó a Nógrádi Krónika Kft., a lap felelős kiadója: Johan János ügyvezető igazgató. A pénzügyi gondokon a terjedelem csökkentésével is megpróbálták segíteni. A lap napi tizenkét oldalon jelent meg.

A változások sorában jelentős fordulat következett be 1996. október 8-án. E naptól új címmel jelent meg az újság: megszületett Nógrád Megyei Krónika. Nem vitás, az esemény nem egy józú pástöróra, sokkal inkább egy kötelező, becsületbeli házasság eredménye. Másfél hónap után a kiadó is megváltozott: az addig alapítóként aposztrofált Johan János e funkciójában eltűnik az impresszumból és az „új” lap kiadójaként (Johan és Társa Kft.) jelent meg.

Őszinte sorok az Olvasóhoz – mondják a lap alkotói. Az új napilap létrejöttét elsősorban pénzügyi nehézségekre vezetik vissza: ez a szolnoki nyomda felszámolása. A Krónika önmaga is okozója volt a nyomda gazdasági csődjének azzal, hogy tízmilliósi nagyságrendre rúgott a kifizetetlen számlák összege. Ugyanakkor erősödött az olvasók további kiszolgálásának igénye – ellenzéki szerepkörben. Nem csoda, ha ezt erénnyé kovácsolva, sok energia irányult a Nógrádi Krónika megszüntetésére.

A csapdahelyzetet úgy kerülték el, hogy a lapot kiadó Nógrádi Krónika Kft. saját tulajdonként jegyeztette be a Nógrád Megyei Krónikát. Ezzel elvileg új lap született. A Nógrád Megyei Krónika sok mindent megtartott a jogelőd lapból, így a tipográfiát is. Mint ahogy bravúros megoldással, az ellenzéki lap elnyerte Nógrád Megyei Közgyűlésének „támogatását” egy havonta szerkesztett négy oldalas melléklet, az Önkormányzati Híradó megjelenítésével. Ez 1997. májusától júliusig teljesült, ám nem lehetett tudni, hogy a támogatás milyen periódusra szólt. Az biztos, hogy a közgyűlés hárommillió forintot előre átutalt a lapnak. Pénzügyileg mindenképpen levegőhöz jutottak ezzel.

HALÁLRA ÍTELVE

Mindezek közben folyt a per az életben maradásért. A lapkészítők részletesen beszámoltak arról a levelezésről, ami a különféle hivatalok (így a lapnyilvántartást végző Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Fővárosi Bíróság, a szolnoki nyomda) és a lap szerkesztősége között folyt a jogutódlás (Nógrádi Krónika – Nógrád Megyei Krónika) kérdéseiről. A per veszett, a pénz elfogyott. A júliusi napok egy halálraírt utolsó órához hasonlítottak.

Nem is lehetett más a végeredmény: a Nógrád Megyei Krónika 1997. július 24-én jelent meg utoljára. Bár a szerkesztőség a következő napi lapszámot becsülettel elkészítette, az már nem került nyomdába, így az Olvasókhöz sem jutott el. Csúpan A/4-es papírlapokon maradt az utókorra, miként a lap története is.

FÁK, VIRÁGOK FÉNY

> MATITS FERENC

Szeretném, ha az olvasók az írás elején megtudnák: a művésznőt hosszas győzködés után sikerült szóra bírni. Mint mondta, ő nem a szavak embere, inkább rajzol, fest, vagy fotózik, mint sem nyilatkozik. Kalocsai Enikő absztrakt kompozíciói gyakran szerepelnek megyei kiállításokon. 2003-tól két évig egy kollekciója függött a Kulacs Hotel éttermében, de láthattuk munkáit iskolagalériákban és a város más kiállítótermeiben is. Legutóbb a Café Freiben találkozhatunk néhány alkotásával. Idén tavasszal a balasgyarmati Szerbtemplomban nyílt kiállítása, amely két hónapig volt látogatható.

■ Mit tudhat meg az olvasó az Ön életéről?

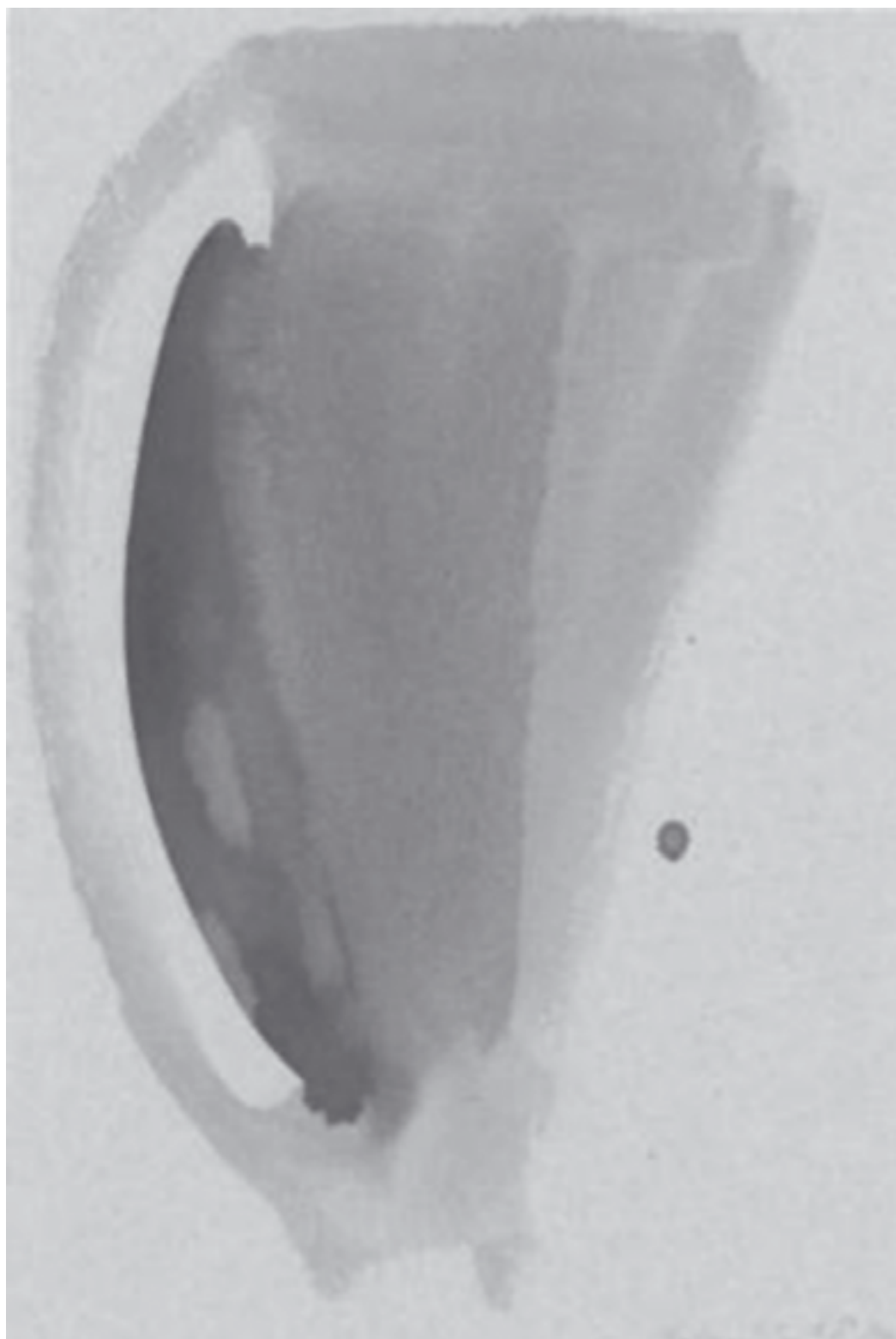
– Szüleimmel a Szerpentin úton laktam, de sok időt töltöttem a Vásártéren élő nagyszüleimnél. 7 éves voltam, amikor kiköltöztünk a Sebjaj-telepre. Mindig szerettem rajzolni, festeni és próbálkoztam különféle technikai dolgokkal, olykor a bátyám közreműködésével. Elég kreatív gyerek voltam. A mai Kodály Zoltán Általános Iskolában zenetagozaton tanultam. Varga István volt a rajztanárunk, az iskolai szakkört is ő vezette. Hatodikos voltam, amikor a nagynéném elvitt Iványi Ödön szakkörébe, amit egy év elteltével Hibó Tamás vett át. Vele folytattuk a munkát. Nyolcadikban kezdtem el járni Czinke Ferenc szakkörébe is, a Bolyaiba. 14 évesen felvettek a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola üvegszakára. Szerettem kísérletezni az üveggel, illetve az anyag átetszőségének köszönhetően a fényvel, az üveg környezetére gyakorolt hatásaival.

■ Miért nem az Iparművészeti Főiskolán tanult tovább?

– Az üveggel kísérletezni szerettem, de már a kis-képzőben és előtte is a festészet vonzott. Szabadidőmben festettem, igaz világítás-tervezés kapcsán, a szakon születtek első fénymunkáim is, amelyek határvonalat képeztek a képző- és az iparművészet között. Eleinte szakkörökbe, majd a főiskola esti előkészítőjén Klimó Károlyhoz jártam. Az érettség után díszletfestőként dolgoztam a színházak központi műtermeiben. Itt sokféle festészeti technikával ismerkedtem meg. A díszletfestés a későbbiekben is – évekig – megélhetési forrásom volt.

■ Mikor vették fel az akadémiaira, és kik voltak a mesterei?

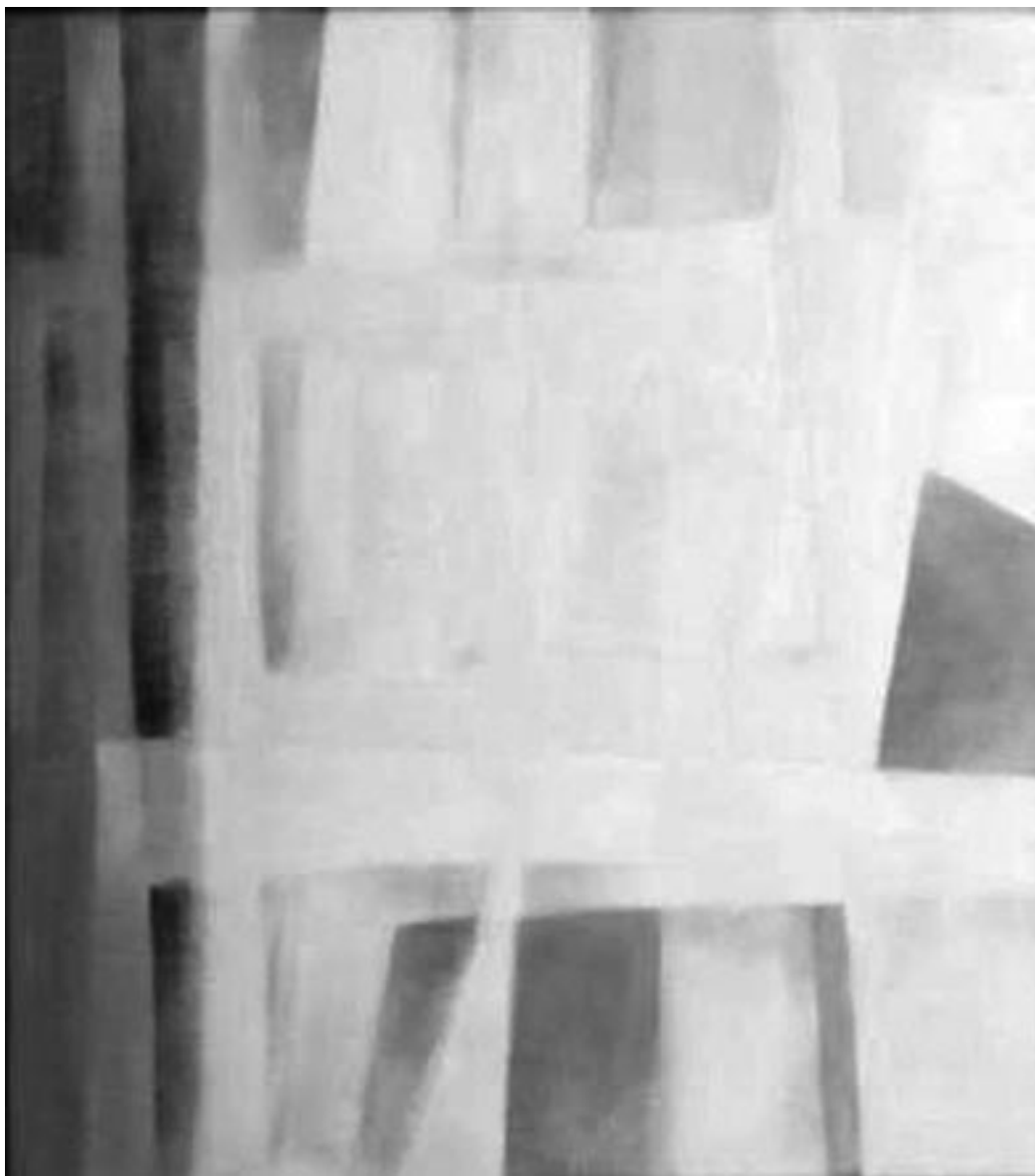
– 1990-ben vettek fel Maurer Dóra osztályába. Épp a reformok idején, amikor új tanári kar, új szemlélettel kezdte meg munkáját, az egyetemmel alakuló főiskolán. Szerencsésnek mondhatom



magam, hogy Maurer Dóra szárnyai alá kerültem. Kreatív, dinamikus egyéniségével hatott gondolkodásunkra. Ekkoriban már szabad tanárválasztás volt, én végig hozzá jártam. Nyitottsága, széles látóköre, európai szellemisége hatott munkáimra, szemléletmódom alakulására. Rengeteg lehetőséget tárt fel előttünk, a művészet különböző területein. Nem csupán a műterem, az iskola falai között folyt az oktatás, hanem a film, a videó, a fotó, a fotógramm, a grafika, a kreatív zene is szerepet kapott munkáink között. Több tematikus kiállítást is szervezett nekünk, felhívta figyelmünket egyéb kiállítási lehetőségekre.

■ Hol rendezték ezeket a kiállításokat?

– Első kiállításunk az „Áthatás, olaj” címet kapta, amelyet a Fészek Művészklubban rendeztünk meg. Ezen kívül volt kiállításunk a Budapest Galériában, a Józsefvárosi Galériában, a Lengyel Kulturális Intézetben, a Vigadó Galériában, a Szépművészeti Múzeumban, valamint még számos fővárosi és vidéki



kiállítóhelyen. Különleges élmény volt számomra a Völgy utcai Pszichiátriai Intézetben rendezett koncepcuális kiállításunk. Ennek témája egy-egy régen élt, vagy fiktív személy munkásságához kapcsolódott, amit ma műalkotásként is értelmezhetünk. Én a kórház fürdőszobájában a zuhanyrózsák bevonásával, fényzuhanyokat hoztam létre, egy német orvos-filozófus fényterápiáját idézve.

■ Kikkel tanult együtt?

– Chilf Mari, Balázs Áron, Radák Eszter, Varga Gabi voltak műteremtársaim. Több szobrász barátom is volt. A festők közül, Nemes Nikolettet, Harka Ágneszt, Hajós Esztert, Erdélyi Gábort, Havas Bálintot, Gálik Andrást, Szabó Dezsőt sorolhattam közeli ismerőseim közé. Néhányukkal együtt voltunk a Varsó közelében fekvő dluzsevi művésztelepen – ami szinte otthonunkká vált. Amikor hazaérkeztünk, megkerestük a visszatérés lehetőségét. Az ott töltött idő hatott mindannyiunk munkásságára.

■ Mikor kezdett el absztrakt képeket festeni?

– Az egyetemen. Eleinte modell után dolgoztam, és fokozatosan tisztultak le a műveim. „Üres képeket” Lengyelországban kezdtem festeni. Azt a helyet, ahol voltunk, a Medves-fennsíkhhoz hasonlíthatnám. Ott éreztem meg először a táj, a levegő, a víz lényegéből valamit, ami nekem fontos, és talán mindannyiunkhoz szólhat. Az ég, a víz, a mező színeit, fényeit, állandóságuk változásait tanulmányoztam, és ezek egy-egy szeletét próbáltam megjeleníteni. A mai napig ez a kérdéskör foglalkoztat, más-más megközelítésből.

■ Ezek talán elsősorban olajképeire vonatkoznak, pasztelljeinél és vízfestményeinél egyfajta gesztusfestészet nyomait vélem felfedezni.

– Lehetséges. Többször úgy érzem, mintha több szinten folynának a dolgok körülöttem és bennem. Nem mondhatom azt, teljesen elköteleztem magam egy stílus – nem is szeretem ezt a kategorizá-

lást – mellett. Úgy érzem, folyamatosan változom, kísérletező típus vagyok. Szeretek kalandozni, bár azt gondolom, bármilyen anyaghoz nyúlok, központi témám a fény, annak megnyilvánulása, változásai. Ez megjelenhet akár organikus módon is. A kintről, a környezetemből áradó információk, történések transzformálnak bennem érzéseket, s ezek formálódnak képekké. Volt olyan pasztellem, amit csak azért rajzoltam, mert kerestem egy szint. Olyan ez, mint amikor egy dallamot kezdünk dúdolgatni, csak éppen itt a hangokat a színek váltják ki. Úgy gondolom, a színek és a hangok igen közel állnak egymáshoz. A pasztelljeim, akvarelljeim általában egy-egy hirtelen gondolat, benyomás leképezései, bár időnként egy-egy mű születését hosszú érési folyamat előzi meg, amikor hirtelen kiszakad belőlem valami. Az olajképek



a technikai kivitelezésük miatt is, egy hosszabb alkotói folyamaton mennek keresztül. Gondolok itt a vakkeret méreteinek, formájának kialakítására, a vászonfeszítésre, az alapozásra, majd a születendő mű kialakítására. Az olajfesték anyaga miatt is. Másfajta módon készülnek olajképeim, min akvarelljeim, vagy pasztelljeim. Mostanában azt érzem, hogy különböző technikákkal készült munkáim kezdenek összetalálkozni egymással.

■ Rész vett-e más művésztelepek munkájában is?

– A főiskolán minden évben kötelező volt a művésztelep. Dolgoztam Tihanyban és Vácott. Három éve a ceredi művésztelepen tevékenykedtem. Inkább magányos alkotó vagyok, úgy érzem, jobban tudok egyedül dolgozni. Cereden egy régebben érlelődő munkámat valósítottam meg, „Ágfák” címmel. A faluban és környékén gyűjtöttem különböző karakterű gallyakat, és ebből építettem össze négy alakzatot, amelyek kialakításánál igyekeztem az ágak „személyiségéhez” igazodva kialakítani a figurákat. A négy ágfából létrehozott kompozíció a ceredi művésztelep Nógrádi Történeli Múzeumban rendezett zárókiállításán szerepelt.

■ Mikor tértél vissza Salgótarjánba? Mivel telnek napjaid?

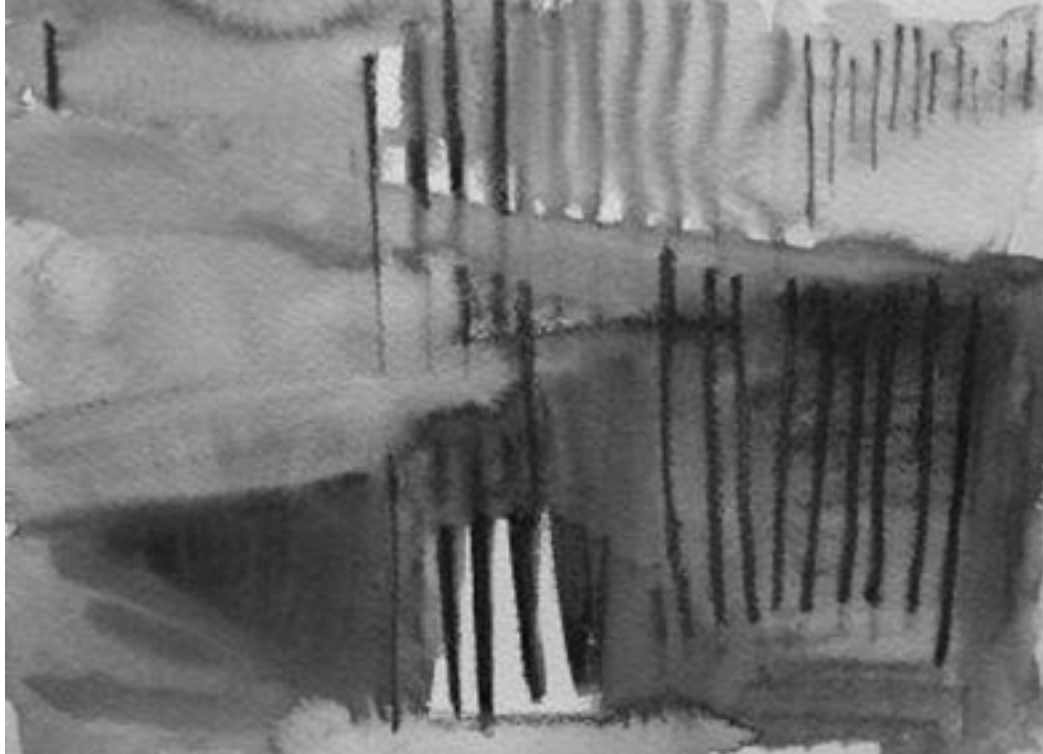
– Kilenc éve. A lakásunkhoz tartozó kertet lezáró garázs átalakításával sikerült kialakítanom magamnak egy kis műtermet. Amit nagyon szeretek, de sajnos kezdek már kinőni. Itt készülnek képeim. Öt éve a Váci Gyula Művészetoktatási Intézmény képzőművészeti tanszakán tanítok.

■ Hogyan vélekedik a gyermekrajzokról, a gyerekek vizuális neveléséről?

– Nem vélekedek, inkább úgy fogalmaznék, hogy csodálom őket, és tanulok belőlük, illetve tőlük. Úgy gondolom, a gyerekek lelki fejlődésében óriási szerepet játszik a rajz, az alkotás. Fontos, hogy megadjuk számukra a kellő szabadságot, hogy a papíron, vagy bármilyen hordozófelületen kötöttségek nélkül hozzák felszínre, ami bennük van, mert ezáltal fejlődik belső látásuk, alkotói képzeletük, forma- és színviláguk. Bár manapság előbukkan a média hatása a gyerekek munkáiban is, de ebben az információáradatban, amiben élünk ezt nehéz kikerülni. Talán a mi feladatunk az, hogy megtanítsuk őket nyitott szemmel járni, látni, szelektálni, megérezni, feldolgozni a hatásokat és élményeket.

■ Mi a véleményed a nógrádi tájról?

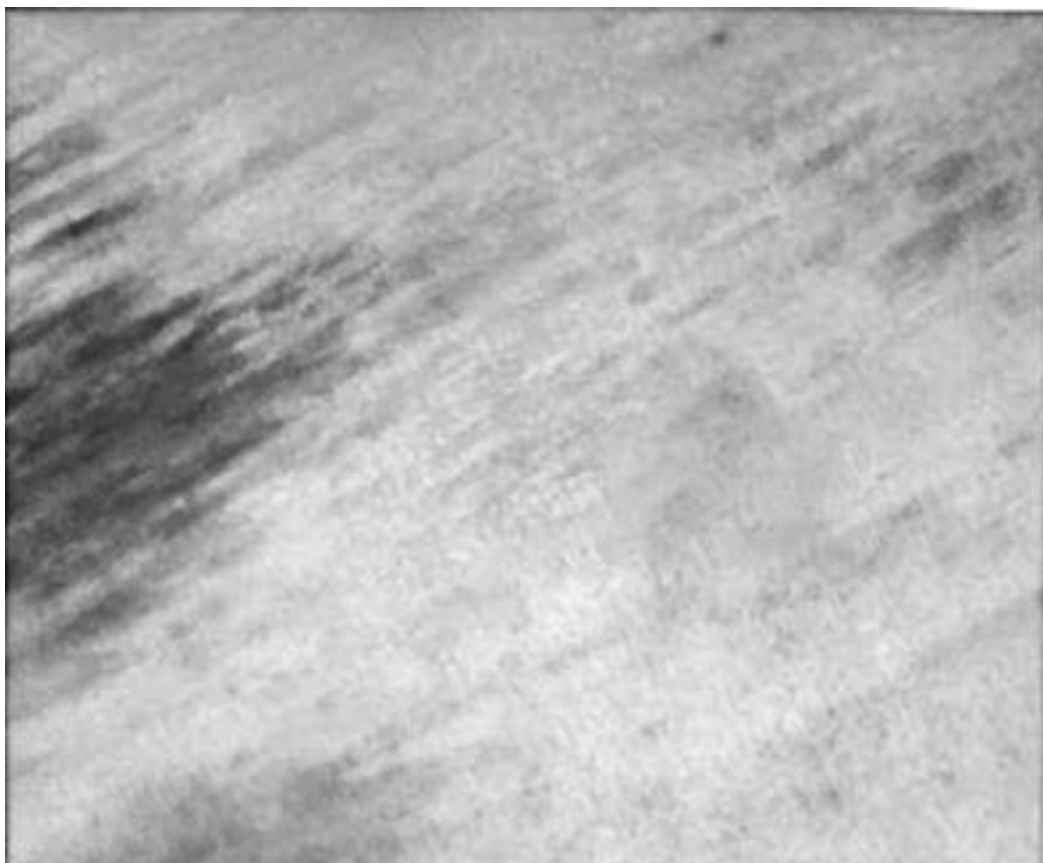
– Szeretem ezt a vidéket. A hegyek nagy erőt adnak a mindennapokhoz. Különösen a Medvesfennsík, a salgói rész, tartozik kedvenc helyeim közé, de szeretem a házunk mögött lévő erdőt is. Két éve sokat jártam ki Kazárra. Itt, illetve a séták eredményeként született meg egy ciklusom, Kazár fényeiről. Ott inkább a földet tanulmányoztam, illetve a füveket, fákat, a köztük lévő levegőt. Érzéseim szerint, nagyon erős a tűz ezen a vidéken. A Medvesen inkább a levegő uralkodik. Mostanában inkább az eget kémlelem, vagyis a felhőket, a levegőt, a határtalant, illetve azt, amit ebből felfogok próbálok megjeleníteni.



■ Úgy hallottam, fotózik.

– Igen, de nem vagyok profi fotós. A fotó, mint a megvalósítás eszköze, valóban több munkámnál megjelenik. Régebben készítettem színes fotógrammokat, és egy-egy konceptuális művem is, fotókból épült fel. Pl. huszonnégy órán keresztül, óránként fényképeztem egy ablakot, ezt a sorozatot állítottam ki, „Tondó” című kiállításunkon. Izgatnak a folyamatok, az idő, egy-egy tárgy, épület, természeti képződmény változásai, a különféle fény-árnyék viszonylatok. Hiszem, hogy a felszín magában rejt a belső igazságokat, így közelebb kerülhetek a természet lényegéhez. Jelenleg digitális géppel dolgozom. Ez a technika más lehetőségeket ad egy-egy kompozíció megalkotásánál, a megfigyelésnél, vagy a dokumentálásnál.

(Kalocsai Enikő munkái a www.artportal.hu és a <http://kenikoe.extra.hu> oldalakon tekinthetők meg, színesben.)





LÁTVÁNY, ÉRZELMEK, ÖNKIFEJEZÉS

> G. LÓRÁNT LUJZA

Messziről jött a szél, majd belekapott a ruhájába. Még nem tudta hova és miért megy, csak azt tudta, hogy azok után, ami történt vele, el kell futnia. Bolyongott az utcákon, a patakparton és azt vette észre, hogy minduntalan visszakerül ugyanarra az utcarészre, mind kisebb köröket leírva.

A szél egyre kellemetlenebb lett és most már az eső is eleredt. Nagy, hűvös cseppekben esett bele szabadon hagyott nyakkivágásába, kötött kardigánja szitaszemlein át bőréig csurgott a hideg víz. Egy papírsebkenő után kutatott zsebében, hogy letörölje elázott arcát, de a szél hirtelen kikapta a kezéből.



– A fene egye meg – sziszegte mérgesen, vagy inkább kétségbeesetten.

– Azért sem hagyom elrepülni... ha már engem sem engedtek ... – s nagy léptekkel a zsebkenő után eredt. Kívülről ez a jelenet elég furcsán hatott: két kezét hosszan előre nyújtva, lábait ritmustalanul megmeglódultak, mintha egy láthatatlan szál rángatná és az irányítója a papírsebkenő végén volna.

– Na végre, most sarokba szorítottalak – gondolta gúnyosan, mikor egy épület bejárata melletti szélcsendes területet kihasználva lábával leterítette a kis „szárnyast”! Lehajolt a papírsebkenőért és amikor felnézett, egy férfi lihegett egyenesen bele a képébe:

– A kiállításra jött? Menjen be, má’ kezdik is. De előbb törölje meg az arcát, hiszen csupa víz!

* * *

Akkor látta, hogy ez egy iskola. – „Kiállítás iskolában? Biztos a kézimunka-, műanyag- és gipszszalvéta öntő-peccsételő szakkör legújabb, izlésesnek egyáltalán nem mondható motymöléit tették ki. A mai borzalmas napomon még egy megrázkódást már lehet, hogy nem bírok ki, de legalább bent meleg van és nem esik az eső.”

Megállt a lépcső alján, letörölte síró arcát, bánatos huzattal kifújta orrát. Nagy levegő után ridiküljéből elővett egy iparművészeti selyemkenőt, a nyakába tekerintette és elindult felfelé. A portás utána kiabált:

– Héloó, tetszett a zsebkenő – üldözős magántáncal!

– Hű de vicces! Mi jöhet még?! – mondta félhangoosan maga elé.

Felért a lépcsőn és nagyon meglepődött. Az aula tömve volt kedves, mosolygós és értelmes gyerekekkel. Jól nevelt zsvallyal várták a megnyitót. Csillogtak rá a huncut, intelligenciát sugárzó szemcskék.

„Hú, de rég láttam ilyet” – gondolta és észrevétlenül kezdte magát jobban érezni.

„Mielőtt bárki szóba állna velem, gyorsan megnézem a képeket a falon, utána elmegyek... a megnyitó szövegek és műsorok úgyis olyan unalmasak és közhelyesek szoktak lenni.”

Hirtelen csend lett. Elkezdődött a megnyitó. Kellemes, lendületes indie-jazz-rock zene szólt. A színpadon tizennégy fiatal egyszerű, fekete, testhez simuló öltözetben, mezítláb valamiféle rendszer szerint közelített egymáshoz. Harmonikusan lépdeltek egymás felé fegyelmezett, ringatózó fej- és kartartással. Amikor a belső maghoz érkeztek, hirtelen feszültség keletkezett és szétpattantak a párok. Rugalmas ugrással ismét távol kerültek. A zene ritmusára lágy váll- és csípőingásba kezdtek a lányok és miközben fordultak, muszlin drapériák keringtek, szálltak a magasban.

* * *

„Láttam a zenét, hallottam az érzést, festés a testtel, mozdulat az egész, karok a levegőben, surranó kézfej, hajlékony csukló, embergyerek, széthúzó és visszacsap. Saját testét és lelkét adja. Nagyon szép, kiegyensúlyozott, lágy és éppen kemény. Feszés, kielégítő látvány, érzelmes. Gondolatok és érzékek, fent és lent, az emberi testgyűttes fest-



ménye, mobilszobor, intermediális, összművészeti kommunikáció. Az asszociációk, gondolatok szabad szárnyalásának felröppenő pályája ez. A látvány csak elindít, megmozgat, megmozdít bárkiben valamit. Csak nézni kell, és látni kell, és ábrándozni, elgondolkozni – szabad ezt? Mozgásművészet, mozdulatművészet, mozgásszínház: nincs nyelvi zár, csak látás és hallás és tapintás és gondolás és érzelmekkel telített világ. Önkifejezés a harmonikus test és az ép lélek harmonikus együtt mozgásával. Paradicsomi állapot.”

A tapsra kapta fel a fejét:

– A Moving Art mozgásművészeti diáktársulat műsorát látják.

* * *

A Moving Art mozgásszínházi csoport 2004.szeptemberében alakult, a Hibó Tamás Alapfokú Művészetoktatási Intézmény szárnyai alatt. Tagjaink vállalkozó szellemű középiskolások, akik egyesben valósítják meg a klasszikus reprodukciós populáris színpálya elterülő előadásokat. Specialitásunk a kiállítás megnyitóműsor műfaja, amit a képzőművészeti alkotások inspirálnak, és a nézőt a tánc formanyelvével megpróbálják közelebb hozni a kiállított művekhez. De más jellegű műsorokat is szívesen készítenek.

Névválasztásunk tudatos volt: a Moving Art nemcsak mozgásművészetet jelent, hanem a „moving” szó egy másik értelmezése, hogy megmozgat, elindít valamiben valamit. Társulatunknak a nem szokványos produkciók végén gyakran kell megküzdeni az értetlen pillantások keresztjével, pedig ezeknek az előadásoknak nemcsak egy „jó megoldása” van, vagyis nincs is rossz megoldás! Szabadon gondolkozhat, asszociálhat bárki, vagy éppen csak a látvány melegíti fel egy picit a lelkét és vált ki a nézőből érzelmeket. Meggyőződésem, hogy erre manapság nagy szüksége van az embereknek. És nem kell megijedni a vizuális jelrendszertől, csak hagyni kell hatni, és felidézni azokat az időket a bennsőkben, amikor még nyoma sem volt a verbális kommunikációnak, hanem a természeti nép

festett, rajzolt, táncolt, mozgással fejezte ki életének fontos eseményeit, és egyszerűen hozzátartozott mindennapjaihoz az alkotás és befogadás. De nem kell ennyire messzire mennünk, hiszen jelenkorunk, hazánk kisdedjei is önkéntelenül, önfeledten mozognak, ugrálnak, táncolnak a zenére. Valahogy ezt a képességünket kellene megőrizni felnőtt korra is. (Ezt a célt, a kiegyensúlyozott személyiségfejlesztést, a kreatívá válást szolgálná a művészetoktatás, ami sajnos egyre inkább kiszorul, kiszorult a közoktatásból.)

* * *

Tehát a „movingartistok” olyan fiatalok, akik megpróbálják kifejezni önmagukat, érzelmeiket, gondolataikat mozgással úgy, hogy a szemlélő és az előadó is jól érezze magát. A csoportkép a lényeg, együtt hat a látvány, az együttes elmozdulás a fontos. (Ez megnehezíti a próbákat, mert minden tagunk egyformán





fontos, senkit nem lehet nélkülözni, és nagy egymásra figyelést igényel, másrészt pedig jó, mert nem kell tökéletes balettalkattal és túlzott exhibicionizmussal sem rendelkezni a gyerekeknek a szerepléshez.) Nálunk a műsor kialakítása is mozgásban van. Én ismertetem a situációt, megtermem a hangulatot különböző eszközökkel, bemutatom, milyen mozgást képzeltem el arra a zenére, és utána mindenki szabadon választhat a szerepek közül, és magára formálhatja a karaktert. Szívesen veszem a menetközben felvetett ötleteket is és én is változtatok, ha a látvány úgy kívánja. Ezért a próbák nem egyszerű betanulással és reprodukálással zajlanak, hanem a diákok is aktívan részt vesznek az alkotásban.

* * *

Eddig kisebb-nagyobb etűdökkel léptünk fel Salgótarján különböző kiállításain (a Nógrádi Történeti Múzeumban, a Bolyai János Gimnáziumban, a Balassi Bálint Megyei Könyvtárban, stb.), és sok más helyen is (JAMK, Hibó Gála, SITI stb.) más jellegű műsorokkal. Legmesszebbre Békéscsabára jutottunk, ahol az alternatív Csalánleves Fesztiválon adtunk műsort legjobb koreográfiáinkból. Felléptünk Budapesten is, a Construmán egy ősemlék-jelmez Tűztáncsal. Szeretjük a rendhagyó verses összeállításokat is (József Attila, Balázs János, Nagy László, Áprily Lajos, olasz kortárs irodalom, Weöres Sándor stb.) Emlékezetes szereplésünk volt a Megyeháza tanácstermében, ahol hely hiányában az asztalon kellett, hogy végigtáncoljanak a tagok. A főpróbát az ott dolgozó technikus-gondnok úr rosszul csodálkozó szavai szakították félbe:

- Harminc éve itt vagyok, de ilyen még nem volt. Itt volt tanácskozás, meg gyűlés, meg voltak műsorok: szavalt, meg éneklés, de ilyen még nem volt, a tanácskozási pódiumon táncolás?! Harminc éve itt vagyok...

A 2005-ös Tavaszi Tárlat megnyitón „A művész álma” című előadásunkban megjelentettünk egy „újjagdag, sznob” karaktert, aki szobrot szeretett volna vásárolni. Úgy látszik annyira jól sikerült a műsor, hogy a végén az ezt a szerepet előadó fiút leteremtette egy idős bácsi, hogy micsoda undorító alak, és hogy elég legyen már ebből a nyugatmajmolásból...

A sok visszajelzésből következtetve ezek szerint valami módon hatunk a nézőkre. És szeretnénk továbbra is kitaróan- bár gyakran az árral szemben, popularitástól mentesen, zajos, könnyű sikerektől távol, de- deficitesen- de az igényes kultúrát sugározni Salgótarjánban, a városlakóknak.

* * *

Működésünk három éve alatt közel félszáz előadásunk volt, ami gyakorlatilag két-háromhetente új etűd produkálását jelenti. Ez igen megterhelő a tagok számára, akik sokoldalúságuknál fogva nagyon elfoglaltak. Minden évben vannak érettségizőink is, akik továbbtanulásuk miatt elhagyják a várost. Ezért csoportunk – a művészeti iskolás törzstagokon kívül – nyitott, szeretettel várunk minden új jelentkezőt a jövő évi nagy táncműünkhöz, amivel terveink szerint az Országos Diákszínjátszó Fesztiválon indulunk. Bárki jöhet, kipróbálhatja a mozgásművészetben önmagát és szabadon távozhat, ha már nem okoz neki örömet.

A diáktársulat hétköznapijaihoz hozzátartozik, hogy közös programokat, kirándulásokat szervezünk. Koncerteket, táncszínházi előadásokat nézünk meg. Olyankor mindig meggyőződünk arról, hogy bármilyen mozgás szabad, ne legyenek gátlásaink, hiszen ez a műfaj Budapesten és külföldön teljesen elismert,

természetes, még ha városunkban egyelőre nem az, de bízunk a jövőben! Az év végi záró „bulik”, csipetke- és hatalmas méretű nokedlgyártással, mind-mind hozzájárunk egy baráti közösség kialakulásához és persze szövődnek szerelmek is...

* * *

A Moving Art művészeti vezetőjeként, fontos számomra az alkotás- az álmaim megvalósítása és a tanítás, mert a legszebb alkotás, amit a tanár a tanítványaival együtt hoz létre, ő általuk és öbennük: Kovács Andrea, Karácsony Mária, Pálfalvi Ivett, Kacsák Anita, Simon Adrienn, Csank László, Pintér Gergő, Sívó Ágnes, Szabó Júlianna, Szabó Orsolya, Csizmadia Adrienn, Kovács László, Oravec Bertold, Tolmácsi Réka, Petrucsik Krisztina, Hegedűs Barbara, Pintér Zsuzsanna, Fülöp Viktória, Babel Dóra, Czikora Emese, Dupák Anna, Ferhan Alida, Kadlót Boglárka, Madarász Lili, Angyal Milán, Balla László, Berencsik Szabolcs, Kaári Dávid, Gressai Ferdinánd, Kovács Máté, Tóth Tamás, Tamóczy Balázs.

* * *

Közben betévedt, elázott idegenünk végignézte a kiállítás megnyitó műsorát. Rég látott már ilyen furcsa produkciót. A táncosok, mint kusza fűlevelek, nádak, vonalak közepén egy leboruló ember, egy térdelő alak, homloka a földhöz nyomva, kezei ökölbe szorítva. Pont így érezte magát ő is. Szívesen lerogyott volna, hogy homlokával érintse a folyosó hideg kővét. Vajon miért és hogyan jutott ebbe a helyzetbe, hát nincs senkije, aki segítené. Hé ember, fel kéne állnod!? Mindkettőnknek, nem?!

A megnyitó elején csak a vele történt borzalomra tudott gondolni és alig tudta legyőzni könnyeit. A szereplők mozdulatai, mint tusvonalak mögül mindig az az esemény sejtett elő. Aztán lassacskán kezdte átadni magát a megnyugtató festői tánc látványnak, a gyerekek könnyed mozgása magával ragadta, a színes muszlinkendők lágy vonulatai elhessegették reményvesztett hangulatát...

Mire az előadás véget ért, a különös látogatott fájdalommal kedve is tovarepült, mint a papírzsebkendő, ami idehozta őt.

Jóleső érzés kerítette hatalmába! Hosszú, stresszes napok után először tudott fellélegezni. Nagyon szippantott a napközistea-bundáskenyér és tornaöltöző szaggal finoman elegyített „ájjerből”, és elindult lefelé a lépcsőn. Kisiskolás éveire gondolt: „Hm... volt amikor az uzsonnához igazi limonádét kaptunk, és a diavetítés utolsó kockájáról együtt ordította be az osztály, hogy ollóóó...”

* * *

Kiment az ajtón, persze már nem esett az eső, sőt ehhez tartozó módon még a nap is kisütött. Jókedvűen visszakibálta a portásfülkében épp szalonnázó, az önkormányzat által kihelyezett biztonsági őrnek:

-Kössz a bókot, majd azért a lábtechnikámon még finomítok, de feltétlenül bemutatom az új koreográfiámat, mondjuk a következő kiállítás megnyitón... Ja ,és van egy papírzsepike?...

AKI SZÉPEN ÉNEKEL, KÉTSZER IMÁDKOZIK

Daloljatok az Úrnak citerával és zengő muzsikával... Aki szeretné hallani a salgótarjáni Cantate Domino énekkart, az a salgótarjáni katolikus főplébánia templom vasárnapi nagymiséin megteheti. A több mint három évtizede működő kórus ott szolgálja az urat, hangjuk emeli a liturgia méltóságát. Cantate Domino, azaz Daloljatok az Úrnak, ezt a nevet választotta egykor a közösség, s ennek szellemében munkálkodnak, szolgálnak azóta is a hívek, egyáltalán az egyházzent, éneket, kultúrát szeretők javára.

> SZABÓ GY. SÁNDOR

■ Virág László karnagy urat, a kórus jelenlegi vezetőjét kértem arra, hogy röviden szóljon az énekkar múltjáról, a kezdetekről.

Az énekkart dr. Jankura Miklós, a megyei kórház orr-fül-gége szakorvos alapította 1975-ben – mondta. – Maga köré gyűjtötte a gyerekeket, akikhez nem sokára csatlakoztak a szülők, barátok, énekelni szerető hívek, így nem sokára igazi zenei élményre, produkcióra kész énekkarrá fejlődtek. Jankura doktor úr sokáig volt a főplébánia kántora, kórusvezetője, majd később egészen haláláig a bátonyterenyi kisterenyi templomban szolgált. Maga köré gyűjtötte a gyerekeket, közösséget formált, méghozzá keresztény közösséget.

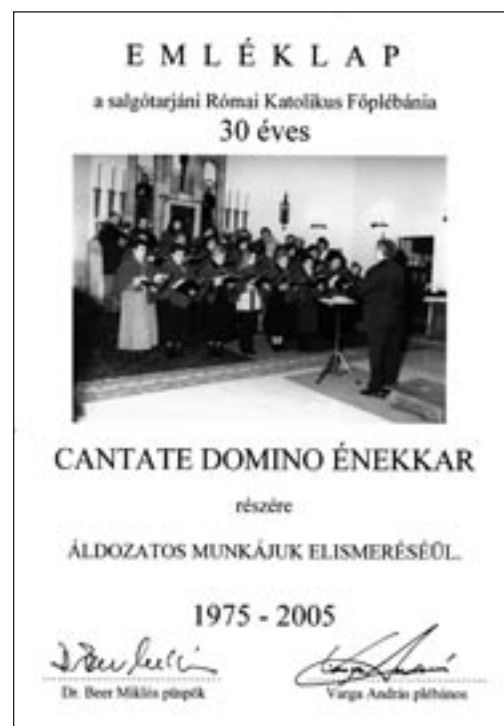
■ A hetvenes években ez még nem vált senki előnyére...

Példaként katolikus papok sorsát hozhatnánk fel, akiket idő előtt és feleslegesen azért szólították, vagy inkább szólították el plébániáikról, mert túl jól dolgozták, szolgálták az egyházközséget: egyéniségük vonzotta a fiatalokat, vasárnapról-vasárnapra megtelt a templom. Dr. Jankura Miklós civilként, családos emberként, praktizáló orvosként vállalta a kockázatot, a csendes háttérbe szorítást és szervezte az egyházközséget, tagjaiból kórust teremtett. Azóta is olyan kiváló, hitben szilárd, énekkultúra iránt elkötelezett egyéniségek, generációk, családok vesznek részt a Cantate Domino Énekkarban, akik nem felejtették a nehéz, ám mégis csodálatos éveket...

Az énekkart 12 éve Virág László vezeti. A hetvenedikén már túl levő művész, pedagógus boldog embernek vallja magát: nemcsak foglalkozásból került a zene közelébe, hanem élethivatásból, nemes kedvtelésből, boldog érzéssel áll a kórus elé, s inti be az első akkordokat. Azt vallja: aki szépen énekel, az kétszer imádkozik. Katolikus keresztényként nincs is több, amit az Úr iránti elkötelezettségből vállalhatna. Ehhez ragaszkodott mindig gazdag életútján.

■ Hogyan is kezdődött, kedves karnagy úr?

A legnagyobb örömforrás a zene volt, amire az egész életemet építettem. Édesapám kántortanító volt, tőle kaptam az első biztatást. A távoli Vasváron élt a család. Lakásunk alatt egy tornaterem volt, ahol a városi fúvószenekar tartotta rendszeresen a próbáit. Ami esetleg a család többi tagjának esetleg kellemetlenséget okozott, az nekem felkeltette a kíváncsiságot: szinte minden zenészt megismerhettem, hangszerét kipróbálhattam, s rövidesen fiatalként játszhattam különböző zenekarban. Talán az sem elhanyagolható, hogy ötödiziglen, családi generációk éltek és élnek a zenéből, az énekművészetből... A Zeneakadémiára jelentkeztem, de anyagi okok miatt csak a pesti tanítóképző magyar-ének sza-



kára futotta. Ott szereztem diplomát, s emellett megtanultam hegedülni is. 1952-ben helyeztek Salgótarjába, tanítottam, majd három évtizedig iskolát vezettem a megyeszékhelyen, majd Bátonyterenyén tanítottam.

■ Beszélgetésünk során is hangsúlyozza, hogy a zene nem ismer határokat, a zene a művészet eszperantója. Ez különösen akkor fontos, ha eláruljuk, hogy Virág László karnagy úr, 1988-ban megvált Salgótarjától, s Finnországba, a távoli testvérvárosba Vantaaba költözött, oda ment zenét tanítani. Arra kérem, szíveskedjen beszélni erről az időről.

Öt évet töltöttem finnugor rokonainknál. Rájöttem, hogy nemcsak a nyelv zenéje köt össze bennünket, hanem a valóságos zene is. Sikerült megszerveznem egy szimfonikus zenekart, vezettem a városi vegyeskart, kamarazenekart, játszottam vonósnégyesben.





■ Megtanult finnül?

A legszükségesebb, majd később már a szükséges dolgokat igen, mondhatni bővíttem a szókincsem. De amikor kezembe vettem a hegedűt, vagy a karmesteri pálcát, s beintettem a kórusnak és azonnal felcsendült az ének, már tudtam, hogy a zene nem ismer határokat, a zene mindenkié, s ami összeköt bennünket az a kotta, az mindenhol egyforma. A kotta volt a legfőbb „nyelvszótár”, amit forgatni kellett egy-egy fellépés előtt, a próbák alatt. A zene, az ének művészi ereje, a kórus közösségformáló hatása, s az élményszerű katarzis az Vantaaban és Salgótarjában is egyformán érinti meg a művészt, énekkari tagot, karmestert is.

■ Mielőtt a jelenről kérdezném, maradjunk még a múltnál. Bár szinte lehetetlen 57 éves zenei munkásságát ismertetni, próbálja meg röviden vázolni.

Salgótarjában 31 évig vezettem a pedagóguskórust, egyik alapítója vagyok a városi szimfonikus zenekarnak. Szerény lehetőségeimet kihasználva a fiatalokra is sokat gondoltam: egyik megszervezője voltam az Élő zenét a kisiskolásoknak! mozgalomnak, a salgótarjáni ifjúsági zenei napoknak, az orgonaszakos növendékek országos találkozójának. Kilenc évig vezényeltem a bányász férfikart, hogy csak a legfontosabbakat említssem...

■ A salgótarjáni ének-zene oktatás tárgyi feltételeinek, méltó körülményeinek a megteremtéséért is sokat tett...

A zeneiskola új épületének a megépítését nagyon sokan szorgalmazták, köztük jómagam is. A zeneiskolának mindig kiváló tanárai voltak, s remek növendékei, akik ma már kiváló tanárok. Ezért küzdöttünk, s úgy érzem, hogy megérte. Meg talán azért is harcoltunk, hogy a hatvanas-hetvenes évekbeli „reszelő-lelkű” munkásvárosban, ahol kiváló értelmiség gyűlt össze, s ők tanárként, orvosként, műszaki értelmiségként szolgáltak, mi az ének-zene művészet értékeit tárjuk fel, s építsük be a városiakok lelkületébe, mintegy újkori humanistákként.

■ Beszéljünk a máról, a Cantate Dominorol. Mit jelent önnek a kórus?

Azt, amit a latin név magyarra fordítása: daloljatok az Úrnak. Hívó katolikus keresztényként szolgálatnak tekintem ezt a munkát. De a kórus egyben számomra egy olyan közösség, amelyben szeretnek és tisztelnek, s akik között otthon vagyok, hiszen a keresztény hitünk, s az együtt éneklés öröme köt bennünket össze, erős kapocsként. A kórust, mint közösséget összeköti a próbák hangulata. Egymástól tanulnak, tanulunk, s készülünk a szereplésre, amely az igazi kovása egy énekkarnak. A kórusénekléshez rendszeresség, fegyelem és következetes szeretet, elhivatottság, lelkesedés, lélek szükségeltetik. Úgy érzem, hogy mindez a Cantate Domino tagjaiban benne van, s még az a törekvés is, amely a repertoár gazdagítását, énektudásbeli előrehaladást jelenti.

■ Amikor az ember részt vesz egy szentmisén, templomi hangversenyen ,számára az ének, az orgonamuzika az áhitat eszközét jelenti, a szép katarzisát. Mit jelenthet ez egy kórustagnak, egy kórusvezetőnek?

Biztos, hogy nemcsak a kották zizegését, a koncentrált figyelmet. Hanem többet is annál: nekünk is a szépség, a szereplés öröme. Ugyanis a próbák alatt dolgozunk, tízszer, húszszor is újra kezdjük, a szentmisére, vagy egy más szereplésre már együtt állunk. Mondhatni ekkor már valóban énekelünk az Úrnak... Örömmel, nyitott szívvel, s természetesen tiszta hangon...

■ Két éve egy vasárnap délután a budapesti Szent István bazilikában csendült fel a Cantate Domino kórus hangja. Öröm volt önöket hallgatni, jó érzés volt salgótarjáninak lenni.

A hazai eucharisztikus kongresszus programjának részeként, számos egyházi kórus között minket is meghívtak. Óriási megtiszteltetésnek tartottuk mindannyian, boldogan és büszkén emlékszem, hogy nem vallottunk szegényt.

■ Merre jártak még?

Mindenhová szívesen elmegyünk, ahová meghív-nak bennünket, bár anyagi forrásaink igen szerények. Az elmúlt évek alatt eljutottunk Szegedre, Sopronba, Szőligetre, Ózdra és Nógrád megye számos településére.

■ Fontos eseménye Salgótarjának az egyházi kórusok találkozója, s ezt Ön kezdeményezte.

Célunk az, hogy az egyházi éneket, éneklést szűkebb pátriánkban méltó helyre illesszük, s ennek egyik eszköze, hogy két évente találkozzunk. Nemcsak a találkozás, beszélgetés, közös vacsora, hanem a közös éneklés és liturgia is mintegy kovászként erősít, köt össze bennünket. Tíz-tizenkét kórus vett részt a tavalyi hasonló találkozón, s jövőre bizonyára emelkedni fog ez a szám.

■ Salgótarján önkormányzata a közelmúltban emléklappal ismerte el a kórus munkáját. Örültek a megtiszteltetésnek?

Nagy meglepetés volt, lendületet adott a további munkához, köszönjük a megtiszteltetést.

■ A jövő tervei között mit szeretne a legjobban?

Hogy a Jó Isten megőrizzen bennünket, erőben, egészségben...

■ S aztán?

Hat-nyolc férfihanggal többet az énekkarban, mert akkor egy tökéletesebb hangzást érünk el. Minden kórus számára fontos az utánpótlás, az építkezés, ezért örömmel várok és várunk minden érdeklődőt közénk!

■ Korábban a megyei lapban így vallott: sokszor járt úgy, hogy miközben „szántott és vetett, mások arattak”.

Valóban így érzek. Miközben sok munkát elvégeztem, mások takarították be annak gyümölcsét. Jómagam szerényen, talán túl szerényen is félre-álltam. Ennek ellenére semmit sem bántam meg, boldog embernek érzem magam, s ha kezdeném újra, a zenét választanám életcéloomul, életem részének.

* * *

Élete másik része a család volt és marad Virág Lászlónak: óvónő lánya, tanár fia és hegedűművész fia, no és az unokák. Akiről nem esett szó, mert még nagy a fájdalom, s akinek emléke örökké él Virág karnagy úr szívében, az a közelmúltban elhunyt felesége, egyben pályatársa. Rá és a Cantate Domino kórus többi eltávozott tagjára, emléküik előtt fejet hajtva csendben emlékezünk. Ők már egy nagy égi kórusban dalolnak az Úrnak!



Spada

SBTC

A bronzérmes csapat. Álló sor, balról: Szabó Géza pályaedző, Nyulási János gyűró, Szalay Miklós, Gecse Ferenc, Varga Sándor, Kmetty József, Vertig József, Baranyai Gyula, Horváth Ferenc, Miklós József, Sáfrány István, Moór Ede edző. Elöl, balról: Magyar Lajos, Szóó József, Kajdy Tibor, Répás Béla, Kovács István, Básti István, Jeck Ferenc, Bartha András, Loch Károly, Szőke István. A képről hiányzik Toldi Miklós, a csapat egyetlen olyan játékosa, aki már nem lehet közöttünk...

A CSODÁLATOS BRONZCSAPAT

Hogy rohan az idő! Nehéz elhinni, de már harmincöt éve annak, hogy a Salgótarjáni BTC labdarúgócsapata – a klub történetének legnagyobb sikerét produkálva – az NB I-ben a harmadik helyen végzett. Az 1971/72-es idény remek menetelése után a fekete-fehérek a nemzetközi kupaporondra is kiléptek, így a szurkolók, életükben egyszer, UEFA Kupa-mérkőzést is végigizgulhattak a salgótarjáni Kohász-stadionban. Nagy kár, hogy ma már csak nosztalgizálhatunk a régi szép időkön, miközben a város labdarúgása soha nem látott mélységekbe zuhant. A harmincöt évvel ezelőtti sikersorozat legemlékezetesebb a cikk szerzője a néhány éve, Kálovits Gézával közösen írt könyve, A Stécé-sztori segítségével eleveníti fel.

> BALÁS RÓBERT

Hol is kezdjük...? A tarjániak ifjú jobbszélsője, a 19 éves Szóó József 1971 nyarán a bányász ifvágólagattal Olaszországban portyázott, és hazatérve tudta meg, hogy Kriskó Lajos Békéscsabára igazolt.

- Dodi, itt a lehetőség, hogy bekerülj a csapatba – mondta neki az édesapja.

Nos, a nyitányon a Stécé a Videotont fogadta, s Dodi bekerült a csapatba.

- Alig kezdődött el a mérkőzés – emlékezik a csatár –, a 4. percben Szalay Miklós hatalmas partdobása átszállt a védők feje fölött. Kajdy Tibor megcsúsztatta a labdát, s nekem az ötösön olyan jól jött a játékszer, hogy hanyatt vetődve, ollózva 5 méterről a jobb alsó sarokba találtam.





PARÁDÉS SZEREPLÉS

A pazar gól megadta a jelet a nagy menetelésre. Az SBTC 2-1-re legyőzte a fehérváriakat. A következő héten a fiúk 1-1-es döntetlent értek el Kispesten. Ekkor mutatkozott be a csapatban a 18 éves Kovács István, de a meccs inkább Básti parádés játéka miatt maradt emlékezetes:

– A 60. percben Kajdy tört kapura, de felvágták a hazai védők. A 17 méteres szabadrúgást jobb belsővel a jobb felső sarokba csavartam, *Bicskei Bertalan* nem érte el a labdát – mondja a Bátor.

Egy hét múlva, a tarjáni bányászrangadón a fiúk 3-2-re győzték el a Tatabányát. A fiatal Kokó ekkor szerzte élete első élvonalbeli gólját. A szünetben 1-1-re állt az eredmény, amikor Horváth Ferencet Kokó váltotta fel. Egy perc sem telt el, s az ifjú csereember máris betalált a hálóba!

– Életem első NB I-es gólját nem felejem el soha – emlékezik a főszereplő. – *Moór Ede* a félidőben állított be. A középpályás után *Répás Béla* lepasszolta a labdát. Előretörtem, csináltam néhány lövőcselt, majd 11 méterről, ballal *Rothermel Ádám* mellett a hosszú sarokba lőttem. Pedig a bal lábam akkor még suta volt. A Stécé nyert is 3-2-re, Kovács pedig egyre inkább a fekete-fehérek titkos fegyverévé lépett elő. *Moór Ede* a meccsek elején szép csendben leültette a fiút a kispadra, majd amikor a második félidőben csere következett, Kokó rendre meglepte az ellenfelek mit sem sejtő védőit.

KOKÓ BEFUTOTT

A Stécé ekkor foglalta el a dobogó harmadik fokát. Ezután kisebb visszaesés, hat mérkőzésből álló nyeretlenségi sorozat következett: vereség itthon a Rába ETO-tól (0-2) és az Egyetértés otthonában (2-1), döntetlen Pécsen (0-0), Diósgyőrrel (1-1), Szombathelyen (1-1) és itthon az Újpesttel (2-2).

Igaz, ez utóbbi eredmény már nem tekinthető kudarcnak. A tévében százazrek láthatták a bajnok Újpest tarjáni vendégjátékát. A mester a 81. percben 1-1-es állásnál Kajdy helyére Kovácsot küldte be a pályára, s két perc múlva már az egész ország a fiatal csatárról beszélt. Ekkor Szalay közepéről *Sáfrány Istvánt* ugratta ki. A hátvéd jobb szélről beívelt labdáját a berobbanó Kokó a kilépő *Szentmihályi Antal* és a védők között a lécs alá fejelte! Ezzel a Stécé vezetett 2-1-re. Igaz, Bene két perc múlva kiegyenlített, s 2-2 lett a derbi vége, de Kokó befutott!

Néhány hét múlva a Komló ellen Kovács már a harmadik olyan gólját szerzte, amikor csereként beállva, alig néhány percnyi játék után vette be az ellenfél kapuját, s *Moór Edét* a legnagyobb stratégák között emlegették.

Dehát, ebugattát, a szakvezető miért ültette a kispadra az isten áldotta tehetséget? Kovács, a későbbi tízszeres válogatott csatár, az első nógrádi idegenlégiós így látja:

– A mester kezdettől fogva szeretett, de felismerte, hogy hozzá kell szoknom az NB I légköréhez. Egy év alatt nőtem húsz centit, nagyon vékony voltam, edződnöm kellett a játékhoz. Ezért úgy látta jónak, ha először inkább 20-30 percre vagy egy félidőre rak be a csapatba.

Az újppestiek elleni döntetlent az Eger 3-0-ás hazai legyőzése követte. Ez a meccs *Vertig József*, a kőkevény balhátvéd számára marad örök emlék:

– A 70. percben Básti indította Szoót a jobb szélen, Dodi a szögletzászlónál átjátszotta Czeczelit, majd félmagasan középre ívelt. A túloldalon felzárkóztam a támadáshoz, és a 16-os vonaláról kapásból, védhetetlenül bombáztam a labdát a jobb kapufa mellett a hálóba. Ez volt életem egyetlen élvonalbeli gólja – eleveníti fel.

A siker meghozta a fiúk lendületét, hiszen kilenc mérkőzésig tartó veretlenségi sorozat következett: MTK (idegenben) 2-0, Komló (otthon) 5-1, Vasas (i.) 1-0, FTC (o.) 1-1, Csepel (o.) 3-2, Komló (i.) 2-0, Vasas (o.) 1-1, Csepel (i.) 1-0.

VOLT JOLLY JOKER IS

A Fáy utcában kivívott diadal viszont a Jolly Joker, *Horváth Ferenc* számára jelentett felejthetetlen élményt. Róla *Moór Ede* így vélekedett: „Horváth univerzális játékos, mondhatni valamennyi poszton használható”.

– Az Aero szállóban készültünk a mérkőzésre, a mester a pénteki edzés után félrehívott – emlékszik Horváth –, és azt mondta: úgy készüljek, hogy balhátvéd leszek. A mérkőzés előtti értekezleten azonban a csatársorba állított. Meg is indokolta, mondván: neked, Fefe, a Vasas ellen mindig megy a játék, úgy érzem, most is gólt rúgysz. Nos, kimentünk a pályára, és a találatommal nyertünk 1-0-ra. A 44. percben 8 méterről a jobb sarokba helyeztem a labdát.

A Csepel hazai legyőzése viszont *Bartha András* számára emlék. A fiatal játékos először került be az SBTC kezdő tizenegyébe, és a mérkőzés elején betalált a hálóba.

Nem akármilyen gól volt! Bartha az oldalon mellől beívelt, *Fatér Károly* kapus rosszul számította ki a labda ívét, amely a jobb kapufáról a kapura, onnan pedig a hálóba pattant!

Ezzel azonban még nem volt vége a Bartha-show-nak!

– A 69. percben egy bal oldali szabadrúgást Básti ívelt a 11-es pont felé – emlékszik a csatár. – A lepattanó labda megugrott a sáros talajon. A Csepel hátvédje, *Hunyadi László* lyukat rúgott, nekem pedig éppen lábra jött a labda. Meglőttem, s a játékszer a hosszú saroknál vágódott a kapufára, majd onnan a hálóba.

A sikersorozat közbe esett a téli szünet, s a Stécé az Újpest és a Ferencváros mögött a harmadik helyen várta a folytatást. A Szalay, Répás, Básti középpályás trióról az egész ország áradozott. Szalay második nagy álma – az olimpiai aranyérem után –, a válogatottság 1972 januárjában, Madridban, a spanyolok ellen teljesült. Mindmáig Szalay az utolsó olyan játékos, aki a fekete-fehérektől került be a nemzeti csapatba.

SZALAY KÁLVÁRIÁJA

– Az 1972-es év nagyon jól kezdődött számomra, hiszen *Illovszky Rudolf* behívott a válogatott keretbe – emlékszik Szalay. – Jóformán még el sem búcsúztattuk az 1971-es évet, január elsején már Pesten kellett jelentkeznem, azután indultunk Madridba. Barátságos mérkőzést játszottunk 30



BOMBAFORMÁBAN

A harmadik forduló időpontját, 1972. március 19-ét azért érdemes megjegyezni, mert az SBTC ezen a napon – a csepeli győzelem után – ugrott fel a dobogó második fokára. A gyárárosban Szóó vágta ki a rezet. - Sosem felejttem el! – mondja Dodi. – Ezen a napon ünnepeltem a huszadik születésnapomat és a névnapomat. A 3. percben bal oldali szöglet után Básti kapta a labdát. Felnézett, látta, hogy a túlsó kapufa táján őrizetlenül maradtam, Pista odaívelte a labdát, s 4 lépésről a kapuba találtam. Ez a győztes gól volt számomra a legszebb ajándék!

Másnap azt írták az újságok: „Szó, ami szó, a csepeliek megfeledeztek Szóó Dodiról!”

A bombaformában játszó Szalayt a szövetségi kapitány beválogatta a világ legjobb csapatának számító NSZK ellen készülő keretbe. A mieink a szlovákiai Párkányban játszottak edzőmeccset, s a 40. percben Szalay az ötösnél lövésre lendítette a lábát, amikor a becsúszó védő a labda helyett a bokáját találta telibe. Akkor még nem látszott a dolog tragikusnak: „Sem szakadás, sem törés nincs, egy hétig kell feküdni velem” – nyilatkozta Szalay az eset után.

Pedig ha tudta volna... A játékos kórházba került, ahol a vizsgálat közben megnézték a veséjét is. Ekkor derült ki, hogy Szalay veséje beteg!

Időközben a kilenc forduló óta tartó veretlenségi sorozat nyomán a tarjáni szurkolók már-már azt hitték: a határ a csillagos ég, amikor jött a húsvéti hidegzuhany: itthon kiábrándító, 3-1-es vereséget szenvedtek a fiúk a „kilencek lázadása” miatt utolsó helyen kullogó MTK-tól.

Szerencsére, a kellemetlen közjáték után a fekete-fehérek újabb hét mérkőzésből álló veretlenségi sorozatot produkáltak: Diósgyőr (o.) 3-0, Eger (i.) 1-1, Szombathely (o.) 3-0, Egyetértés (o.) 1-0, Ferencváros (i.) 0-0, Pécs (o.) 2-0, Rába ETO (i.) 1-0.

A nagy menetelés legszebb élményét a Ferencváros otthonában kivívott gól nélküli döntetlen jelentette. A népstadionbeli rangadón a Stécé igazolta jó hírnevét, és lelkes, hősiek játékkal állt ellen a fél tucat válogatott játékoskal felálló zöld-fehérek rohamainak. A meccs lefújása után idegesek voltak az elmaradt győzelem miatt a zöld-fehérek. Vertig remek párharcot vívott Szókével. A balhátvéd szinte leradírozta veszélyes ellenfelét. Ez nem is tetszett Szókének. Amikor a találkozó végén Vertig gratulált a csatár pompás belgrádi góljához – amellyel a magyar válogatott a románokkal vívott harmadik meccs után az Európa-bajnokság négyes döntőjébe jutott – Szóke gorombán ellökte a hátvédet. De a mieink csak mosolyogtak, hiszen megerősítették helyüket a dobogó második fokán.

SZEPESI KÖZVETÍTETT

Három nap múlva a pécsiek távoztak lógó orral Salgótarjából, de ez a mérkőzés egy rádiós vonatkozás miatt marad emlékezetes. Nem kevesebb, mint tizenegy és félévi kihagyás után újra Szepesi György közvetítette a mérkőzést. A tarjáni publikum szemlátomást megbékélt a régi sérelem óta, amikor Szepesit egy Vasas-meccsről rendőri segédlettel kellett kimenekíteni. Az autóból kiszálló szpikert hétezer ember

ezer néző előtt a Bernabeu-stadionban. A tartalékpádon ültem. A 60. percben a ferencvárosi Juhász István helyére állhattam be. Harminc perctet játszottam a legjobbak között. A spanyolok a 83. percben, a bilbaói *Arieta* révén szereztek meg a győzelmet jelentő gólt. Ezután *Bene Ferenc*ccel játszottunk össze, de Feri kicsit hosszan adta visza a labdát, és libar felszedte előlem. Ha csak egy hajszállal előbb érkezem, kiegyenlítek...

A válogatott csapat innen indult a dél-amerikai portyára. Szalay még nem tudta, hogy számára ez végzetes lesz...

A kiváló játékos mindössze 26 évesen, a veséje miatt volt kénytelen abbahagyni a labdarúgást. A korai, kényszerű búcsúról Salgótarjában még ma is tartja magát az a legenda, hogy a kiváló labdarúgó veséjét a brazil túrán a helyüket féltő pesti játékosok rugdosták le. Lett volna egyébként miért féltékenykedniük a fővárosiaknak, hiszen a riói Maracana szentélyében Szalay leradírozta a pályáról az új *Pelének* kikiáltott *Paulo Cesárt*.

– Ez csak legenda! – hangsúlyozta a kiváló sportember. – Viták, súrlódások előfordultak a játékosok között, így az újpestiek a Flamengo elleni találkozó előtt valósággal nekitámadtak *Illovszky Rudolfnak*, hogy miért engem, az ismeretlen vidéki gyereket játszatja a csapatban. Verekedésig azonban nem fajultak az események.

Mi akkor az igazság? Szalay kálváriája valóban a dél-amerikai túrán kezdődött. A tarjáni közép-pályás hazafelé jövet – ahogy a brazil nyárból az európai télbe csöppentek – a repülőtéri várakozás közben megfázott, és lázas betegen ért haza.

Ott fázhatott meg végzetesen a veséje is – de ezt akkor még nem tudta senki...

Szalay kiheverte a lázat, s remekül kezdte a tavaszi idényt. A komlói 2-0-ás győzelem után a Vasast fogadták a bányászok. A tévés mérkőzésen a fővárosiak a 63. percben megszerezték a vezetést, ám nem sokáig örülhettek...

- A középkezdés után megkaptam a labdát, és 18 méterről a lécs alá bombáztam a Stécé egyenlítő gólját – emlékszik a kiváló középpályás.



vastapsa fogadta a Kohász-stadionban. Szepesi ezen a meccsen szinte agyon-dicsérte a tarjáni fiúkat – megint Básti volt a magyar Corso –, de az a Stécé rá is szolgált a legszebb bókokra. A Báró vezérletével csillogott az SBTC, a fiúk megszákították a tizenhét éve tartó győri nyeretlenségi sorozatot!

– Életem legnagyobb gólját lőttem ezen a győri mérkőzésen – mondta *Jeck Ferenc*. – Húsz méterről jobb lábbal a bal felső sarokba bombáztam. Földes Dénesnek esélye sem volt a védésre.

Legközelebb viszont becsúszott egy súlyos tatabányai vereség (1-4). A fiúk így is megőrizték második helyüket, és július 2-án – az Európa-bajnokság négyes döntője miatt elhúzódtott az idény – következett a máig is sokat emlegetett salgótarjáni ezüstrangadó a Bp. Honvéd ellenében. Ez volt az év mérkőzése, és erre a találkozóra várták a hónapok óta hiányzó Szalay visszatérését!

A nagy összecsapáson 15 ezer néző szorongott a Kohász-stadionban, s a Stécé emlékezetes játékkal, 3-1-re legyőzte legfőbb vetélytársát.

Az akkori gárda legtöbb játékosa máig is ezt a mérkőzést tartja az idény legjobb mérkőzésének. A felejthetetlen sikerből Jeck két góllal vette ki a részét.

– Az első gólom volt a legszebb – mondja. – A 7. percben Szalay a jobb oldalon végzett el partdobást a 16-os magasságában. Kovács a labdát fejfelé elém csúsztatta, s én ugyancsak fejfelé, 3 méterről a kapu bal oldalába továbbítottam a labdát.

A jó kezdés után azonban kisvártatva ismét megtörtént a baj: a 26. percben Szalay Pintér Sándorral együtt rajtolt a labdára, és megsérült. Kifordult a térde. A kapu mögött ápolták, felállt, visszajött, játszani próbált, de összeesett. A többiek ezután érte is futballoztak. A sérülés súlyos volt, porcra kellett operálni. És újra ott volt a vesebántalom. A porcműtét sikerült, Szalay reménykedett. Vizsgálatot vizsgálat követett, de nem adta fel a reményt, hogy újra ott lehet a pályán. Pedig az orvosok már tudták: soha többé nem játszhat, mert a legkisebb megterhelés is árt az egészségének... Így aztán Szalay kénytelen volt 26 évesen szögge akasztani a futballcipőt.

Időközben az egymást követő sikerek után a tarjáni drukkerok már-már fényesítették az ezüstérmeket. De hiába...

Básti István így emlékszik vissza az eseményekre: – A legemlékezetesebb meccsünk, a Honvéd elleni győzelem után már akkora előnnyel rendelkezünk, hogy ha a hátralévő két meccsen egy pontot szerzünk, akkor miénk az ezüstérem. Aztán kétszer kikaptunk idegenben, a Honvéd nyert, s rosszabb gólaránnyal bronzérmesek lettünk. Persze azért csalódtok nem vagyok.

Bizony, az utolsó két fordulóban a teljesen kifáradt tarjáni csapat előbb 7-4-re veszített Fehérvárral, majd a bajnok Újpest otthonából 6-1-es vereséggel tért haza. Így a Bp. Honvéd azonos pontszámmal (39 pont), jobb gólkülönbségével megelőzte az SBTC-t. De a nógrádi megyeszékhelyen a bronzérmesek is nagyon örültek...



■ A BRONZÉRMES CSAPAT TÁBLÓJA

JÁTÉKOSOK EMLÉKEI

Megkérdeztünk néhány játékost, hogy mi volt a sikerek titka.

Szalay Miklós: - A csapat önbizalommal játsza, gólról törően futballozott. Az együttesen belül erős volt az összetartás, amelyet még Marosvári Béla alapozott meg, s Moór Edénél is folytatódott. A labdarúgók és a szurkolók büszkéek voltak Salgótarjánra.

Répás Béla: - A csapat előző évi jó szereplése, a vidék legjobbjára cím elnyerése sikerre éhessé tette a csapatot. Moór Ede is állandóan arra biztatott bennünket, hogy ez még nem a csúcs, lehet fokozni a sikert. Az évek óta alakuló csapat tökéletesen eggyé kovácsolódott. A sorozatban elért győzelmek növelték az önbizalmunkat, s elhittük, hogy a neves fővárosi csapatok közé, az élbolyba kerülhetünk. A csapatot a klub, a város szeretete és a sikerek kovácsolta barátság tartotta össze.

Básti István: - Baráti légkör, összetartás jellemezte a csapatot, s ezt a győzelmek még inkább erősítették. A sikerek az is döntő momentuma volt, hogy már évek óta együtt játszottunk, és a csapat beérett. Sajnos, mi a pályán kemény, verejtékes munkával sem tudtunk vagyont szerezni. Ma óriási pénzekhez jutnak a játékosok, mondhatni minimális produkcióért.

Kmetty József: - A csapat zöme évek óta együtt játszott. A gárda gerince nógrádi volt, s mi is, akik idekerültünk, gyökeret vertünk a városban. Szinte egymás gondolatát is ismertük. A csapat korban és összetételben is ideális volt, s a Moór Ede, Szabó Géza edzőpáros tökéletesen kiegészítette egymást. Jómagam 144 mérkőzést játszottam zsinórban, négy és fél évig egyetlen mérkőzést sem hagytam ki.

Horváth Ferenc: - A kemény munka meghozta a gyümölcsét. Összeszokott, egységes csapattá formálódtunk, a pályán és a magánéletben is barátok voltunk és maradtunk. Szabó Géza is nagyban hozzájárult a sikerhez, mert erőnlétben is az elsők közé tartoztunk. Szerettünk győzni, egymásért hajtani. Jómagam mind a 30 mérkőzésen játszottam. Felemelő érzés volt, hogy kiléptünk a nemzetközi porondra is.

Jeck Ferenc: - A sikerek forrását abban látom, hogy erős vállalat állt a csapat mögött, amely minden feltételt biztosított. Erős volt a vezetés, kiváló edzőt szerződtettek Moór Ede személyében. Szabó Géza személyében megtalálták a megfelelő pályaedzőt, s ment minden, mint a karikacsapás. Mi, játékosok egymást tisztelve, becsülve és szeretve igyekeztünk a Stécét hírnevéhez méltóan képviselni.

Varga Sándor: - Ragyogó együttes volt a pályán és pályán kívül. Öröm volt 8-10 ezer néző előtt játszani és elverni a fővárosi csapatokat. Sok jó játékos alkotta a gárdát, így nagy volt a rivalizálás. Sokat köszönhetünk a Nógrádi Szénbányának, amely megteremtette az eredményes szereplés feltételeit. Az együttes zömmel nógrádi srácokból állt, s akik máshonnan érkeztek, szintén tarjániakká váltak.

Kajdy Tibor: - Nagyon boldog és szép napokat éltünk át, amikor a Karancs Szállóban átvettük a bronzérmeket. Az egész város, a megye szeretett bennünket. Boldog vagyok, hogy ebben a csapatban játszhattam. Moór Ede kitűnő érzékkel találta meg a csapat szerkezetébe illő játékosok helyét.

Kovács István: - Ez az év pályafutásom egyik legszebb emléke, hiszen Moór Ede akkor dobott be a mélyvízbe! Gyakran beszélgetünk a sráccal ezekről az időről, s mindig azt mondom, együtt volt a gárda, jó barátok voltunk. A pályán mindenki tudta mi a feladata és jól játszott a csapat. Jók voltak a játékosok, s a vezetők értettek a labdarúgáshoz.

A bronzérem révén az SBTC indulhatott az UEFA Kupában, de ez már egy következő történet...



